

אברהם קהתי Abrham Kehati

01:00:01:04 01:00:00:00
שמי אברהם קהתי,

01:00:08:13 01:00:04:24
נולדתי במקום הנקרא "אזזו"

01:00:13:16 01:00:09:04
בשנת 1938.

01:00:23:04 01:00:16:00
זו עיירה קטנה, שנשארה
כזאת עד היום.

01:00:26:01 01:00:23:22
לאבי קוראים קיהת לאווי

01:00:30:03 01:00:27:11
ולאמי אלמיתו ביתוואליי'.

01:00:33:11 01:00:32:08
במה עסקת באתיופיה?

01:00:35:23 01:00:34:05
מה?
-במה עבדת?

01:00:41:01 01:00:37:02
בזמנו הייתי עדיין ילד, כך
שלא היה לי שום מקצוע.

01:00:47:08 01:00:41:15
הייתי תלמיד בית ספר, וכמו
שאמרתי, כשהלכנו ל"סרמלה",

01:00:55:18 01:00:48:04
מאחר ואבי היה מורה, למדתי שם,

01:01:01:10 01:00:56:15
ובתקופה הזאת של הלימודים,

01:01:08:13 01:01:04:16
המטרה שלנו הייתה לעלות לישראל.

01:01:17:08 01:01:10:07
כשאבי לימד אותנו על ירושלים, הוא
תיאר אותה כאילו הוא חי בה

01:01:24:13 01:01:18:15

ולכן הוא הלך ללמוד באדיס אבבה.

01:01:32:22 01:01:25:02

הסיבה לכך שנהיה מורה היא
לימודיו אצל פרופסור תמרת,

01:01:36:12 01:01:33:14

וד"ר פייטלוביץ.

01:01:38:12 01:01:37:00

מה אביך לימד?

01:01:42:22 01:01:39:02

מה בדיוק אביך לימד בזמנו?

01:01:48:01 01:01:43:04

הוא לימד אמהרית, ומכיוון
שלמד עברית באדיס אבבה,

01:01:52:03 01:01:48:12

הוא לימד אותנו גם את הא"ב העברי

01:01:54:02 01:01:52:17

וגם מזמורים.

01:01:59:11 01:01:55:07

המזמורים היו מזמורים לשבת

01:02:05:16 01:02:00:06

כמו: יום זה לישראל,
לך דודי, שלום עליכם.

01:02:11:06 01:02:06:24

הוא לימד אותנו כל מיני
מזמורים בסגנון הזה.

01:02:14:15 01:02:11:10

מ"אזזו" עברנו ל"סרמלה".
הסיבה לכך הייתה

01:02:19:16 01:02:15:01

שלקראת סוף הכיבוש, האיטלקים החלו
לדכא ולנהוג ביד קשה כלפי תושבי העיר.

01:02:26:09 01:02:20:11

היה מאוד קשה לחיות בעיר
תחת הדיכוי האיטלקי.

01:02:32:13 01:02:26:22

לכן, נאלצנו לעבור לחיות ב"סרמלה" עם

כל האחים. אחר כך, באו עוד משפחות.

01:02:37:20 01:02:32:21
האוכלוסייה בעיר גדלה בעקבות ההגירה.
-ליד איזו עיר נמצאת "סרמלה"?

01:02:42:03 01:02:38:14
זה מקום שהיה בו רוב יהודי,

01:02:50:03 01:02:42:12
היה את "סרמלה" ואחריו את "אמבובר",
שם נבנה גם בית ספר מרכזי.

01:02:55:00 01:02:50:21
בית הספר ובית הכנסת
הללו קיימים עד היום.

01:02:56:06 01:02:55:14
ולכן...

01:02:59:06 01:02:56:21
לשם האיטלקים לא הגיעו?

01:03:02:01 01:02:59:20
ל"אזזו" כן, אך למה לא הגיעו ל"סרמלה"?

01:03:05:12 01:03:02:03
כי מטרתם הייתה לדכא
את הערים,

01:03:11:05 01:03:06:04
הפציצו גם כפרים, אבל לא
בתדירות בה הפציצו ערים.

01:03:19:12 01:03:12:08
מסיבה זו, אבי החליט
לעזוב את המקום.

01:03:26:03 01:03:21:01
בגלל הדיכוי האיטלקי, הוא החליט
לעזוב את המקום ולברוח מהעיר.

01:03:28:15 01:03:26:22
מי היה בשלטון בזמנו?
-מה?

01:03:30:23 01:03:28:21
מי היה בשלטון אז?

01:03:34:20 01:03:31:04

מי שהיה אז בשלטון הוא

01:03:40:20 01:03:35:07
היילה סלאסי, שנקרא גם תפרי מקונן.

01:03:49:07 01:03:41:19
אבל בתקופה זו הוא עזב לאנגליה,
והיה גם בישראל.

01:03:55:00 01:03:50:00
הדיכוי וההפצצות האיטלקיים החריפו
עם כניסת האנגלים לאתיופיה

01:03:57:24 01:03:56:08
כשאלו הגיעו לגרש אותם,

01:04:03:03 01:03:58:13
ואז גם האנגלים החלו בהפצצות,
וכך לבסוף גירשו אותם.

01:04:10:04 01:04:03:11
רק אחר כך, היילה סלאסי חזר
לארצו, למלוך על אתיופיה.

01:04:13:11 01:04:10:22
אתה זוכר משהו? בן כמה היית אז?

01:04:19:03 01:04:13:18
הייתי ממש ילד, הייתי צעיר

01:04:22:15 01:04:19:23
מדי בשביל לזכור דברים.

01:04:27:01 01:04:23:14
אחרי שעברנו ל"סרמלה",

01:04:31:19 01:04:28:05
היו לי שם בני דודים שגם היו
חברים שלי, היינו שם ביחד.

01:04:37:19 01:04:32:12
בהתחלה גרנו שם אנחנו ודודי,
ואחר כך הגיעו עוד אנשים

01:04:44:09 01:04:39:16
והאוכלוסייה הלכה וגדלה
וכולנו למדנו יחד.

01:04:46:21 01:04:44:22
איך המקום נראה בדיוק?

01:04:49:07 01:04:47:10
איך "סרמלה" נראתה?

01:04:53:19 01:04:49:11
איך אתאר לך, זה מעין
כפר מאוד יפה.

01:04:56:16 01:04:54:08
היה שם מגרש משחקים

01:05:04:16 01:04:59:09
והיינו משחקים שם בשעות
הפנאי או בהפסקות.

01:05:10:23 01:05:04:18
המגרש היה לא רחוק מבית הספר,
מקום שהיה כיף לשחק בו.

01:05:14:16 01:05:11:11
זו הייתה תקופה ממש טובה,

01:05:17:18 01:05:16:09
כולם היו חקלאים ואיכרים

01:05:22:19 01:05:18:07
שעסקו בגידול צאן ובקר
והיה ממש טוב.

01:05:25:24 01:05:23:21
חיו שם הרבה יהודים?

01:05:30:10 01:05:26:01
הרבה מאוד, אפשר לומר
שהיו שם רק יהודים.

01:05:34:15 01:05:30:21
"אמבובר", "סרמלה", "אוזאבה",

01:05:40:07 01:05:35:05
"וויניאיה", "ט'דה",
"זגרה", "וונז", "אנק'ובר" -

01:05:44:13 01:05:40:23
בכל המקומות הללו
ובסביבתם היו רק יהודים,

01:05:46:08 01:05:45:03
לא היה אף נוצרי.

01:05:52:05 01:05:47:22
כשהייתה חתונה או כל אירוע אחר,
הם היו מזמינים אחד את השני.

01:05:54:22 01:05:52:14
היה לנו ממש טוב, נהנינו לחיות שם.

01:06:00:00 01:05:55:17
לכולם הייתה עבודה,

01:06:07:05 01:06:00:22
אני לא חושב שהיו שם עניים

01:06:15:22 01:06:08:02
מכיוון שהנשים עסקו בקדרות והגברים
בנפחות, באריגה או בחקלאות,

01:06:20:04 01:06:16:23
והעבודות הללו היו נטו רווח,

01:06:26:06 01:06:20:09
כלומר חוץ מהחקלאות, עבודות האריגה
והנפחות היוו הכנסה נוספת,

01:06:27:24 01:06:26:21
הכנסה שבאה ממכירה.

01:06:38:07 01:06:29:09
הייתה לנו בעיה של בעלות על
האדמות. האדמות עברו בירושה,

01:06:41:05 01:06:38:15
ולכן בעניין זה, היה
לנו שם מאבק קשה.

01:06:50:09 01:06:42:06
בעלי האדמות דרשו כסף על
השימוש באדמות שלהם,

01:06:55:08 01:06:50:24
או חלק מהתבואה. היה לנו
מאבק מאוד קשה כנגד זה.

01:06:58:03 01:06:55:22
הייתה לכם אדמה משלכם בזמנו?

01:07:06:03 01:06:59:20
במקומות שציינת קודם, שם
אמרת שהיו רק יהודים,

01:07:08:16 01:07:06:09
היו לכם אדמות?
-האדמות האלה שלהם?

01:07:10:19 01:07:09:02
האדמות שייכות לבעלים,

01:07:14:15 01:07:11:12
כל האדמות הושכרו.

01:07:19:13 01:07:15:07
הם נהגו לבוא ולומר "זו
האדמה שלי... זו גם" וכו'

01:07:21:14 01:07:20:17
לא היה איזה חוק?

01:07:23:04 01:07:22:05
לא היה חוק?

01:07:27:12 01:07:24:06
כלומר איזשהו חוק
שהגן על האיכרים?

01:07:31:06 01:07:27:19
היה חוק אבל זה חוק שהם המציאו.

01:07:38:01 01:07:32:11
לדוגמא, היה מקרה שלמישהו
הייתה חלקה גדולה,

01:07:44:18 01:07:42:05
ואז באו אל אותו אדם בדרישה
שיעזוב את האדמה.

01:07:52:22 01:07:45:13
התובעים הגיעו עד למלך, היילה סלאסי,
בטענה שלקחו להם את האדמות,

01:07:58:08 01:07:53:12
והוא פסק שהאדמה שתפס
כבר תישאר אצלו.

01:08:07:24 01:08:00:00
אז, בעלי האדמות באו בטענה
שנגזלו מהם אדמות ירושה,

01:08:11:10 01:08:08:17
והוא השיב להם שאדמות
ירווה שייכות לירוש.

01:08:14:04 01:08:12:12
כתוצאה מכך נוצר עימות,

01:08:18:11 01:08:14:23
כי מצד אחד המלך אמר שהאדמה
שייכת למי שהחזיק בה,

01:08:21:16 01:08:18:18
ומצד שני שאדמות ירושה שייכות ליורש.

01:08:26:18 01:08:21:20
מי שהפסיד מכל הסיפור הזה, זה
אותו אדם מחוסר אדמה.

01:08:29:18 01:08:27:19
ככה חיינו וככה הדברים התנהלו.

01:08:33:02 01:08:31:14
כמה הייתם במשפחה?

01:08:37:17 01:08:33:16
כמה הייתם במשפחה? כמה
אחים ואחיות הייתם?

01:08:44:20 01:08:43:09
את מתכוונת למשפחה שלי?
כן-

01:08:48:07 01:08:45:19
היינו שישה,

01:08:52:09 01:08:50:02
בת אחת וכל השאר בנים,

01:09:01:20 01:08:54:01
אבל רובם נפטרו ונותר לי אח אחד,
כך שכעת אנחנו רק שניים.

01:09:09:14 01:09:02:13
הוריי הביאו שישה ילדים, אבל היו
לי עוד אחים שנפטרו בטרם עת.

01:09:12:03 01:09:10:05
ככה חיינו.

01:09:22:09 01:09:16:12
למרות כל זה, לא הפסקתי
את הלימודים שלי.

01:09:26:05 01:09:23:15
המשכתי ללמוד עד שלקראת הסוף,

01:09:36:01 01:09:29:20
אדם מבוגר בשם יונה בוגאלה

01:09:40:19 01:09:36:20
עזב את העבודה והעיסוקים
שלו והגיע אלינו.

01:09:51:10 01:09:42:17
הוא ביקש לאסוף ילדים מלומדים

01:09:57:13 01:09:52:16
כדי לקחת אותם לישראל. פתאום הרגשנו
שכל מה שקיוונו וחלמנו מתגשם,

01:10:02:22 01:09:58:19
הדבר שציפינו לו כל
השנים הגיע עד אלינו.

01:10:12:11 01:10:03:22
אמרו לו שיש כמה תלמידים במקום
שנקרא "סרמלה", ושישאל שם.

01:10:20:00 01:10:16:06
אח של מר יונה בוגאלה,
מקונן בוגאלה, הגיע

01:10:23:07 01:10:21:09
ושאל

01:10:27:10 01:10:24:08
אם יש שם ילדים שיודעים
קרא וכתוב?

01:10:27:23 01:10:27:11
אמרו לו שכן

01:10:30:09 01:10:29:01
והוא ביקש שיראו לו היכן.

01:10:31:20 01:10:30:17
היינו אז כולנו בני משפחה אחת

01:10:36:01 01:10:34:05
והוא שמח מאוד, ואז עזב.

01:10:38:09 01:10:38:00
ואז....

01:10:40:03 01:10:38:14
הוא בא, ראה ועזב?

01:10:40:15 01:10:40:06
מה?

01:10:43:02 01:10:41:01
אחרי שהוא דיבר
אתכם, הוא עזב?

01:10:48:00 01:10:43:12
הוא הגיע ושאל "מי יודע לקרוא?"
הרי מי ששלח אותו

01:10:50:11 01:10:48:10
היה מר יונה בוגאלה

01:10:57:10 01:10:51:00
כדי לחפש תלמידים שיודעים
קרוא וכתוב.

01:11:00:24 01:10:57:20
לא היו בתי ספר בשאר המקומות.

01:11:06:22 01:11:02:00
בהתחלה פתחו בית ספר
ב"אמבובר", ואחר כך

01:11:11:08 01:11:08:04
אבי ירד לכיוון "סרמלה" כדי
להמשיך את הלימודים

01:11:17:21 01:11:12:02
ואחרי הרבה זמן ביקשו
אישור מהממשלה.

01:11:27:18 01:11:20:09
היה מישהו בשם גרמש באיו
שבא ולימד יחד עם אבי,

01:11:32:12 01:11:28:02
ובגלל שאבי חשב שהארגון והממשלה
לא יכולים לעבוד יחד,

01:11:36:02 01:11:32:22
הוא עזב וירד ל"סרמלה"

01:11:37:15 01:11:37:02
ולכן...

01:11:40:02 01:11:37:24
אבל מי שלימד אתכם היה אביר?

01:11:40:18 01:11:40:03
כן, זה היה אבי.

01:11:42:20 01:11:40:19
לקרוא לכתוב, הכל למדתם ממנו?

01:11:46:01 01:11:42:21
כן, הכל, את כל האותיות בעברית
ידעתי לקרוא ולכתוב.

01:11:51:00 01:11:46:21
אני רוצה לשאול על הילדות שלך
לפני שעליתם לישראל,

01:11:56:08 01:11:51:07
למשל, כשהייתה חתונה בכפר, מה הילדים
עשו מהרגע בו קמו בבוקר?

01:11:59:20 01:11:57:18
כלומר, איך היום שלהם נראה?

01:12:05:24 01:12:00:06
טוב, בעניין זה, לא
היו דברים לעשות

01:12:08:24 01:12:07:03
חוץ מללכת ללימודים.

01:12:16:14 01:12:09:21
לא הייתי עושה כלום, לא עסקתי
בחקלאות ולא ברעיית צאן.

01:12:18:15 01:12:17:15
הייתם חורשים אדמות?

01:12:24:08 01:12:20:03
לא ממש,

01:12:27:20 01:12:24:20
אבי היה מורה והייתה לו הכנסה מזה,

01:12:34:00 01:12:29:21
ואם אהיה גלוי, לא היו לנו
כל כך הרבה צאן ובקר.

01:12:38:13 01:12:35:03

כמו שאמרתי, הוא היה מורה
ועם המשכורת שלו

01:12:41:00 01:12:39:02
הצלחנו להסתדר.

01:12:44:24 01:12:41:11
בנוסף לזה, גם חרשנו אדמה,

01:12:50:14 01:12:47:07
והוא גם התחיל לגדל
עצי קפה ועצי אפרסק

01:12:53:10 01:12:51:00
ושתל כל מיני צמחים

01:12:56:02 01:12:53:19
שצמחו וגדלו ממש יפה.
והאפרסקים שהיו שם,

01:12:59:09 01:12:56:21
נראה לי שאפילו בארץ
אין אפרסקים כאלה.

01:13:01:11 01:12:59:24
באמת?
-אין בכלל.

01:13:03:17 01:13:02:16
אין כאלו.
-היו גדולים?

01:13:08:02 01:13:04:02
בגודל כזה, אבל אחרי אכילת אחד
או שניים, שבעת כמו אחרי ארוחה.

01:13:09:11 01:13:08:11
זה כמו אפרסק?

01:13:13:05 01:13:10:24
זה דומה לאפרסק?
-לא, זה משהו אחר.

01:13:15:05 01:13:13:20
זה לא אפרסק
-זה נקרא "קוק"?

01:13:17:17 01:13:15:12
קראו לזה "קוק של פרנג'ים".

01:13:21:05 01:13:18:04
נתנו לפרי את השם הזה
וכך קראנו לו,

01:13:24:15 01:13:21:23
והיו הרבה מאלה,

01:13:28:17 01:13:26:11
ובאירועים

01:13:33:13 01:13:29:05
לא היינו צריכים לבנות סככה
כי הענפים והעלים של העץ

01:13:38:06 01:13:33:23
סיפקו לנו צל. זה היה מראה
ממש יפה.

01:13:39:13 01:13:38:13
זה מה שהיה.

01:13:43:05 01:13:40:24
מכיוון שאבי לא מכר את הפירות,

01:13:47:22 01:13:43:24
התלמידים נהגו לקטוף
ולמכור אותם.

01:13:49:21 01:13:48:07
את האפרסקים?
כן.

01:13:52:13 01:13:50:05
אבי לא השתמש בזה ולא מכר את זה,

01:13:56:19 01:13:53:01
הוא פשוט אמר לאנשים לבוא ולאכול.

01:14:00:24 01:13:58:16
לעומת זאת, את פולי הקפה,
הוא כן היה מוכר.

01:14:05:05 01:14:01:14
איזה סוג של משחקים
שיחקתם בילדותכם?

01:14:06:10 01:14:05:10
בין המשחקים שהיו,

01:14:11:21 01:14:09:18

הכי נפוץ היה משחק בכדור.

01:14:19:19 01:14:13:17
הכדור היה עשוי משכבות מבד שתפרנו,

01:14:22:00 01:14:20:11
ושיחקנו אתו משחק שנקרא זריקות.

01:14:29:21 01:14:22:21
היו שתי קבוצות שהתחרו
אחת מול השנייה.

01:14:34:10 01:14:31:09
זרקנו את הכדור אחד על השני ומי
שנפגע מהכדור יצא מהמשחק

01:14:37:02 01:14:34:18
ואחד אחר נכנס במקומו, ככה שיחקנו
עד אחרון המשתתפים,

01:14:38:24 01:14:37:12
ואם ניצחנו כמובן שזה היה מעולה.

01:14:41:05 01:14:39:09
אם מישהו תפס את הכדור ביד,

01:14:45:19 01:14:41:15
היה באמצע הרחבה סימון עגול

01:14:48:19 01:14:46:01
שבו היה צריך לפגוע על ידי זריקה,

01:14:53:06 01:14:49:09
אם הוא פגע מה טוב, ואם
לא, אז הוא הפסיד.

01:14:54:17 01:14:53:15
בכמה קבוצות מדובר?

01:14:57:08 01:14:55:14
כמה היו בכל קבוצה?

01:15:03:10 01:14:59:22
שבעה-שמונה, היו גם עשרה,

01:15:07:13 01:15:04:20
תלוי במספר המשתתפים.
כל הצעירים התאספו

01:15:09:17 01:15:07:23

ואז התחלקנו לקבוצות.

01:15:12:07 01:15:09:22

כל ראש קבוצה בחר
בתורו חבר לקבוצה.

01:15:18:17 01:15:12:18

ראשי הקבוצות היו הרבו להתווכח
ביניהם על האנשים שרצו לקבוצתם.

01:15:22:04 01:15:19:06

ככה היינו משחקים וזה היה ממש כיף.

01:15:23:05 01:15:22:05

ומה קורה למנצח?

01:15:27:15 01:15:24:05

מה קורה למנצח?
-המנצח מנצח.

01:15:29:24 01:15:28:03

ויש עוד משחק,

01:15:33:14 01:15:31:06

משחק שנקרא "גינה"
-מה המשחק הזה?

01:15:37:04 01:15:33:17

"גינה" זה משחק חזק
שמשחק גם בקבוצות.

01:15:40:23 01:15:38:18

אחד אומר ככה,

01:15:49:17 01:15:44:17

התחלקנו לשתי קבוצות, וכל אחד היה צריך
לחטוף את זה מהיריב ולפגוע בו עם זה.

01:15:55:10 01:15:50:07

איך אסביר לך, זה משחק שמשחקים
אותו עד היום, אפילו באמריקה.

01:15:59:16 01:15:55:13

במה מכים בו?
-מכים בו במקל.

01:16:01:08 01:15:59:22

זה קרש?
- כן, זה נקרא גינה.

01:16:03:10 01:16:02:00
זה נקרא גינה,

01:16:06:13 01:16:03:20
זה מן מקל אתו שיחקנו
שנקרא גינה.

01:16:07:17 01:16:06:16
במה הייתם מכים?

01:16:10:20 01:16:07:21
הדבר הזה שהיכינו
בו נקרא אינק'ורית.

01:16:16:09 01:16:11:11
זה נקרא אינק'ור וזה היה
עשוי בקפידה.

01:16:22:01 01:16:16:15
היכינו בזה, ואם הצלחנו להכניס אותו
לשער של היריב אז ניצחנו.

01:16:23:18 01:16:22:04
אתה מתכוון אל תוך חור?

01:16:27:01 01:16:23:23
זה לא היה חור, זה היה משהו רחב.

01:16:27:16 01:16:27:03
אוקיי.

01:16:30:20 01:16:27:21
כמובן שכל קבוצה צריכה
למנוע מהיריב להכניס.

01:16:32:22 01:16:31:08
הם מנעו אחד מהשני להכניס,

01:16:36:05 01:16:33:09
אבל אם קבוצה אחת הצליחה לעבור את
הקבוצה השנייה ולהכניס, אז היא ניצחה.

01:16:37:20 01:16:36:07
וממה זה היה עשוי?

01:16:41:05 01:16:39:07
האנק'ור?
כן, האינק'ור, ממה זה היה עשוי?

01:16:45:14 01:16:42:02

זה היה עשוי עץ

01:16:48:04 01:16:45:22
בצורת כדור,

01:16:51:15 01:16:48:05
והיינו משחקים לנו. נהנינו מאוד
לשחק את המשחק הזה.

01:16:52:18 01:16:51:18
אוקיי, ומה עוד?

01:16:54:07 01:16:53:03
בנוסף לזה,

01:17:00:04 01:16:57:13
היה משחק מדהים

01:17:02:24 01:17:00:23
שנקרא משחק חרוזים.

01:17:05:12 01:17:03:08
את יודעת מה זה "דווה"?

01:17:09:11 01:17:05:24
היינו מקפלים בגד כלשהו
ומניחים אותו על הרצפה,

01:17:10:18 01:17:09:18
ואז היינו מהמרים.

01:17:16:19 01:17:11:21
גלגלנו אותו על בגד ואם זה
עצר על החרוז של השני,

01:17:19:20 01:17:17:07
אז הוא הרוויח, ואם פספס,
אז לא הרוויח כלום.

01:17:23:24 01:17:20:01
היו כאלה שהפסידו
וחזרו בלי בגדים

01:17:26:12 01:17:24:06
בדרך כלל זה היה משחק
ששני אנשים שיחקו.

01:17:30:20 01:17:27:07
בגלל שזה היה משחק לשניים,
השאר חיכו בתור כדי לשחק,

01:17:35:04 01:17:31:09
ואז הוא גלגל ככה את החרוז.

01:17:38:11 01:17:36:06
במשחק היו שני חרוזים,

01:17:41:06 01:17:39:03
אחד עבור כל שחקן

01:17:45:08 01:17:41:24
ואז המשחק התחיל.

01:17:49:14 01:17:45:22
המנצח קיבל מהיריב את החרוז,

01:17:55:03 01:17:49:17
עד שאחד מהם הפסיד את
כל שרשרת החרוזים.

01:17:58:00 01:17:55:05
גם את הבגדים שלו?
-כן הוא לקח לו הכל.

01:18:00:13 01:17:58:24
אין מה לעשות, הוא בחר לשחק

01:18:02:17 01:18:01:05
ואסור להתבכיין.

01:18:04:19 01:18:04:01
זה אחד מהמשחקים.

01:18:07:04 01:18:05:24
המשחק השלישי היה

01:18:09:17 01:18:08:04
משחק שנקרא "גבט'ה"

01:18:12:01 01:18:10:24
את המשחק הזה

01:18:18:13 01:18:13:09
שיחקנו, בדרך כלל, בתקופת החגים.

01:18:25:17 01:18:20:12
זה משחק שמשחקים בישיבה ללא
צורך לרוץ, וכמובן שהיו כללים.

01:18:28:01 01:18:26:08

זה עם אבנים?
-כן, זה עם אבנים.

01:18:33:05 01:18:30:18
בכל צד יש שישה נו....

01:18:34:00 01:18:33:10
חורים?

01:18:38:16 01:18:36:05
גומות, סה"כ שתים-עשרה,

01:18:41:02 01:18:39:01
שש גומות בכל צד.

01:18:46:21 01:18:42:03
בכל גומה היו ארבע אבנים.

01:18:51:10 01:18:47:19
יש גם משחק עם שלוש אבנים

01:18:54:20 01:18:52:10
וזה נקרא "המלטות הפרה".

01:19:00:12 01:18:55:09
במשחק הזה אם מילאת שלוש
אבנים, אז ברביעי לקחת הכל,

01:19:02:23 01:19:01:10
לא לוקחים לו את זה,

01:19:06:24 01:19:03:22
וכך כל משחק עם הכללים שלו.

01:19:10:11 01:19:07:02
כך היינו משחקים בשעות
הפנויות שלנו.

01:19:14:00 01:19:10:22
היו מקומות שיועדו למשחקים?

01:19:17:24 01:19:14:12
לא, היינו פשוט משחקים
במגרש שליד בית הספר,

01:19:22:14 01:19:18:08
כולנו נפגשנו שם.

01:19:25:14 01:19:24:14
הייתה בינינו הרבה

01:19:33:08 01:19:27:21
אהבה, התגעגענו זה
לזה בין המפגשים,

01:19:35:06 01:19:33:16
זה היה ממש יפה.

01:19:41:18 01:19:38:12
זה מה שהיה ואלה היו המשחקים.

01:19:44:16 01:19:42:15
היה משחק נוסף.
-אוקיי.

01:19:48:03 01:19:44:23
זה היה משחק מאוד מסוכן,

01:19:49:18 01:19:48:06
משחק בעיטות.

01:19:51:02 01:19:49:22
ואיך שיחקתם את זה?

01:19:54:15 01:19:51:09
בעטנו זה בזה,

01:20:00:05 01:19:58:09
עד שמישהו הפסיד.

01:20:02:14 01:20:00:11
איך הוא הפסיד? מי ניצח?

01:20:07:11 01:20:03:07
זה לא משחק של אחד מול אחד, אלה
קבוצות של שניים או שלושה,

01:20:09:07 01:20:08:02
הרבה השתתפו,

01:20:12:01 01:20:09:17
אחד היה מגיע מפה, השני משם וכו'.

01:20:14:06 01:20:12:05
זה לא כאב?
-אז מה אם זה כאב.

01:20:19:17 01:20:16:06
אז מי ניצח? זה שלא חטף בכלל?

01:20:26:04 01:20:19:22
אין דבר כזה, במשחק הזה
לא היה מנצח.

01:20:31:12 01:20:27:04
היינו סתם מתרוצצים,
עצם המשחק היה העיקר.

01:20:33:13 01:20:31:22
והמשחק שלישי,

01:20:39:07 01:20:34:05
התכוונתי החמישי, שנקרא
זריקות של גללי פרות.

01:20:40:04 01:20:39:14
ומה?

01:20:43:22 01:20:40:06
הרמנו צואה יבשה של בהמה
וזרקנו אחד על השני.

01:20:44:20 01:20:43:24
אחד על השני?

01:20:47:10 01:20:46:04
קבוצה מול קבוצה.
-אוקיי.

01:20:49:01 01:20:47:19
הכל היה בקבוצות,

01:20:53:08 01:20:49:09
ומי שניצח את המשחק נקרא "קובת".

01:20:57:02 01:20:53:18
זה נקרא גם "איבט".
"-איבט", את השם "איבט" אני מכירה

01:20:59:15 01:20:58:15
הבנתי שלא הבנת.

01:21:02:08 01:21:00:21
את הגללים היבשים

01:21:05:13 01:21:02:17
היינו מרימים וזורקים אחד על השני.

01:21:11:05 01:21:08:14
יש גם משחק זריקות שנקרא "אמבואיי".

01:21:13:01 01:21:11:12
מה זה "אימובאיי"?
- פרי.

01:21:17:01 01:21:15:00
קטפנו אותם וזרקנו אחד על השני.

01:21:21:18 01:21:17:08
כשזה פגע, לפעמים זה
התפוצץ על הגוף.

01:21:22:16 01:21:21:20
ומה יצא ממנו?

01:21:25:06 01:21:24:08
זה כאב מאוד.

01:21:27:11 01:21:25:08
כאב ממש?
-בוודאי.

01:21:31:03 01:21:28:09
כך נהגנו לשחק, ולמרות כל זה,

01:21:34:23 01:21:32:01
אף אחד לא בכה או רב עם אחר.

01:21:39:04 01:21:35:12
חיים באחוזה ובאהבה וכשהתפזרנו
נפרדנו בשלום.

01:21:41:00 01:21:39:12
הכוונה היא כשנפרדנו בערב
וחזרנו כל אחד לביתו.

01:21:45:20 01:21:41:21
כך העברנו את הילדות שלנו.

01:21:49:09 01:21:46:06
היו גם עבודות בית ומשימות,

01:21:51:15 01:21:49:22
אימהות שלחו את ילדיהן
להביא עצים

01:21:56:19 01:21:51:24
או עלים בשביל האינג'רה,
או להביא מים,

01:21:59:13 01:21:57:01
ועוד משימות שעזרנו בהן.

01:22:01:11 01:22:00:03
אפילו כשהיינו צעירים מדי,

01:22:04:09 01:22:02:06
היינו לוקחים חלק בעבודות הבית,

01:22:08:00 01:22:04:21
בעיקר לקראת יום שישי,

01:22:15:02 01:22:09:18
עזרנו להורים או למבוגר אחר
מהמשפחה או לשכן.

01:22:17:18 01:22:16:13
היה דבר

01:22:22:14 01:22:18:22
שנקרא עלי אינג'רה והיו מבקשים
ממני ללכת להביא כאלה עבורם.

01:22:24:00 01:22:22:16
בתמורה קיבלתי לחם,

01:22:28:05 01:22:24:20
והאדם שביקש מאתנו להביא
צריך היה להיות זהיר

01:22:32:15 01:22:28:16
כי ברגע שהבאת את שביקש, הוא
היה מחויב להבטחה שלו.

01:22:35:15 01:22:32:22
הם היו חייבים לתת בתמורה
אינג'רה או לחם,

01:22:39:01 01:22:35:18
והיינו, הילדים, מתווכחים בינינו
מי ילך, כי כול אחד רצה.

01:22:41:03 01:22:39:18
זה היה ממש כיף.

01:22:44:23 01:22:41:17
שיחקתם יחד עם הבנות?

01:22:48:01 01:22:45:02
רק בנים, כי הבנות

01:22:54:03 01:22:48:08
לא שיחקו בכדור ולא במשחק הזריקות,
שאלה משחקים רק של בנים,

01:22:58:18 01:22:55:06
אבל במשחק ה"גבטה" הן כן
היו משתתפות.

01:23:00:05 01:22:59:05
ב"גבטה".

01:23:02:24 01:23:01:16
הייתם שרים?

01:23:04:17 01:23:03:06
שרים, בוודאי.

01:23:06:09 01:23:05:11
מי לימד אתכם?

01:23:11:03 01:23:06:22
שרים, אבל רק בחתונות.

01:23:12:06 01:23:11:06
מה אם בזמן חרישת האדמה?

01:23:15:07 01:23:13:08
רק בחתונות.
-אז רק בחתונות?

01:23:17:08 01:23:15:10
כן, בזמני חתונות.

01:23:23:24 01:23:19:14
אני הייתי מאוד ביישן,
לא אהבתי לרקוד.

01:23:27:19 01:23:24:17
היינו שרים ורוקדים בתורות

01:23:33:14 01:23:28:04
וברגע שתורי הגיע
הייתי בורח ומתחבא.

01:23:35:02 01:23:34:05
כדי לא לרקוד?

01:23:40:14 01:23:36:16
כן, התביישתי.

זה היה

01:23:44:20 01:23:41:00
ממש מהנה, היו שירים בחתונות,

01:23:51:10 01:23:47:02
ובדרך כלל מי שפתח את חגיגות
השירה והריקודים היו הילדים

01:23:56:14 01:23:52:03
שהגיעו עם תופים ותופפו,

01:23:57:24 01:23:56:18
רק אחר כך המבוגרים הגיעו.

01:23:58:21 01:23:58:09
בשישי?

01:24:00:07 01:23:58:24
כן, מה איתו?
-כשיום שישי הגיע,

01:24:03:10 01:24:01:07
איך התרחשה ההתארגנות?

01:24:07:22 01:24:04:24
ההכנות בשישי באתיופיה
היו משהו מיוחד.

01:24:11:24 01:24:09:15
את יום שישי

01:24:17:24 01:24:14:24
התחילו בכיבוס הבגדים,

01:24:22:21 01:24:20:03
גם התקלחו וגם כיבסו.

01:24:26:16 01:24:24:13
היה אוכל מיוחד בשישי כי

01:24:29:22 01:24:27:19
הוא הוכן לכבוד השבת.

01:24:35:21 01:24:31:04
לא משנה מה, לכבוד השבת
היה חייב להיות עוף,

01:24:39:01 01:24:36:12
שחטו את העוף והתכוננו וכו'

01:24:41:03 01:24:39:17
זה היה מיוחד.

01:24:43:16 01:24:41:17
כל שישי שחטו עוף?

01:24:47:17 01:24:43:21
כל שישי הלכו לחפש עוף אך
אם גם אם לא היה, לא נורא.

01:24:51:20 01:24:48:05
בדרך כלל תמיד הצליחו למצוא עוף,

01:25:01:24 01:24:54:24
והיו כאלה שקנו יחד
עז, שחטו והתחלקו.

01:25:05:04 01:25:04:04
בנוסף,

01:25:11:24 01:25:10:04
היה מה שנקרא ק'רמת סיגה.

01:25:20:06 01:25:12:19
זה קרה אחת להרבה זמן,
אולי פעמיים-שלוש בשנה.

01:25:25:16 01:25:20:15
זה נקרא ק'רמת בשר. כל משתתף
הוציא סכום כסף, לפי יכולתו,

01:25:31:20 01:25:26:21
האחד נתן ביר אחד,
אחד שניים והאחר שלושה.

01:25:35:10 01:25:32:07
חילקו את הבשר לפי חלקים, ובכל
חלק התחלקו בין 4 ל 5 אנשים.

01:25:38:21 01:25:35:21
זה היה ממש יפה וטוב.

01:25:45:06 01:25:40:00
התכוננתם, התקלחתם, כיבסתם
את הבגדים ובישלתם, מה אחר כך?

01:25:48:06 01:25:45:08
כן, אז אחרי ההתארגנות ניקינו והתנקינו.

01:25:52:00 01:25:48:16
לגבי הבישולים, כשהיה בשר

01:25:56:08 01:25:54:08
נושא הכשרות היה מאוד חשוב,

01:25:59:03 01:25:58:10
אבל מאוד,

01:26:05:17 01:26:02:00
השרינו את הבשר במלח וניקינו אותו באופן יסודי.

01:26:08:20 01:26:06:07
את העופות ניקינו באמצעות לימון.

01:26:13:19 01:26:10:05
אני זוכר איך האימהות השקיעו בניקיון,

01:26:17:21 01:26:15:18
הן היו מריחות את העוף תוך כדי

01:26:20:03 01:26:18:04
כדי לוודא שאין ריח,

01:26:22:24 01:26:20:07
מנקות את זה בצורה יסודית ושוב משרות בלימון.

01:26:24:10 01:26:23:04
אחרי זה,

01:26:27:20 01:26:25:18
טעם התבשיל היה משהו אחר.

01:26:29:03 01:26:28:16
ובשבת?

01:26:32:16 01:26:29:18
וכשהשבת הגיעה?
- בשבת... לפני כן בשישי בערב,

01:26:36:21 01:26:34:03
אם היו שכנים או דודים,

01:26:41:05 01:26:37:17
אז היו כאלה שערכו סעודה משותפת יחד.

01:26:44:24 01:26:41:24
היו משפחות שסעדו לבד
אבל רוב הפעמים,

01:26:50:09 01:26:46:05
בערב שישי ובשבת היו בירות,

01:26:56:13 01:26:51:05
וכולם הזמינו אחד את השני לפי סבב.
זה היה מדהים ויוצא דופן, פשוט כיף.

01:26:58:06 01:26:57:06
היה מדהים.

01:27:05:16 01:27:00:05
ולא רק בשבת, לפעמים גם
במהלך השבוע.

01:27:10:07 01:27:06:01
אם מישהו הכין בירה באמצע השבוע,
אז הוא קרא לכולם לבוא.

01:27:13:04 01:27:11:11
שתיית קפה הייתה עניין שיגרתי,

01:27:19:17 01:27:13:21
קפה שתו בכל ערב
אצל מישהו אחר.

01:27:23:11 01:27:20:21
היו שולחים אותי לקרוא לשכנים.

01:27:31:01 01:27:25:10
עם הקפה היו גם נשנושים,
חטיפים, פיצוחים

01:27:37:10 01:27:31:10
ולחמים, מה לא היה,
זה היה פשוט גן עדן.

01:27:39:08 01:27:37:22
היו לנו חיים טובים.

01:27:41:10 01:27:39:24
אלה היו החיים שם.

01:27:44:00 01:27:41:19
היו עבודות שנשים עשו?

01:27:47:16 01:27:44:17

כלומר בזמן שהתארגנו לקראת שבת?

01:27:52:11 01:27:47:22
היו עבודות שנשים עשו ועבודות
שהגברים עשו, נכון?

01:28:03:07 01:27:56:23
את רוב עבודות הבית
הנשים עשו.

01:28:05:21 01:28:05:02
הנשים עשו.

01:28:12:06 01:28:06:24
אם זה להכין בירה או לבשל, ובכלל לארגן
הכל, זה היה תפקידן של הנשים.

01:28:18:04 01:28:12:17
לעיתים רחוקות, כשהיה צריך
לחתוך בשר, הגברים עזרו.

01:28:22:11 01:28:18:13
בדרך כלל, הגברים
לא לקחו חלק.

01:28:27:19 01:28:23:18
למשל, לפעמים הגבר ישב
לו על הבוקר בבית

01:28:30:14 01:28:28:22
בזמן שאשתו בישלה.

01:28:35:00 01:28:31:11
הוא היה פותח את מכסה
הסיר, אבל התעצל לערבב.

01:28:38:20 01:28:35:11
במקום זה, הוא היה אומר לה
שתבוא לערבב לפני שיישרף.

01:28:44:08 01:28:40:06
זה המנהג?
כן, הוא הרגיש מבוש

01:28:46:24 01:28:44:21
בגלל שזה עומד להישרף,

01:28:50:23 01:28:47:03
אבל גם ככה הוא התכוון לאכול את זה
יחד איתה, אז למה שלא יערבב.

01:28:53:16 01:28:51:00
במקום זה הוא היה קורא לה בזלזול
ואמר לה שהתבשיל שלה נשרף.

01:28:59:17 01:28:57:01
איך שמרתם על חוקי הכשרות?

01:29:07:20 01:29:01:10
יש חוקי כשרות, למשל
בזמן שחיטת פרה.

01:29:13:21 01:29:09:24
דבר ראשון, צריך היה להשכיב
אותה על צד ימין.

01:29:18:13 01:29:15:03
כשרצו לשחוט השכיבו אותה על צד
ימין, אסור להשכיבה בצד שמאל.

01:29:22:10 01:29:19:14
בנוסף, השחיטה כוונה לירושלים.

01:29:26:14 01:29:23:17
אסור היה להשכיב את הבקר איך
שרוצים ולשחוט,

01:29:31:02 01:29:27:04
השחיטה נעשתה עם הפנים
לכיוון ירושלים.

01:29:33:24 01:29:31:15
כמו שאמרתי לך קודם לגבי הכשרות,

01:29:38:22 01:29:35:00
צריך היה להשרות אותה במלח ולנקות
עם מים, עשו הכל

01:29:40:07 01:29:39:07
...I

01:29:46:07 01:29:43:03
באתיופיה, לא בישראל ואכלנו
כבד עם שאר הבשר,

01:29:53:00 01:29:47:03
לבשל את הכבד יחד עם
שאר הבשר היה אסור.

01:29:55:17 01:29:53:16

הבעירו

01:29:59:05 01:29:55:23
מדורה, ועל אבן, כשהיא חמה מאוד,

01:30:02:12 01:29:59:16
הניחו את הכבד.

01:30:08:10 01:30:03:02
בצורה זו, כל הדם יצא מהכבד,
ורק אז האכילה התאפשרה.

01:30:14:08 01:30:09:14
אסור היה לבשל כבד, כי זה
כמו לבשל דם ולאכול.

01:30:17:08 01:30:15:20
על כל הדברים האלה היינו מקפידים,

01:30:21:00 01:30:17:18
ככה שמרנו על הכשרות.

01:30:26:04 01:30:21:03
גם לגבי כבשים ועופות
היו כללי שחיטה כאלה?

01:30:27:22 01:30:26:06
כללי השחיטה הם אותו הדבר,

01:30:29:16 01:30:28:24
אותם חוקים.

01:30:37:11 01:30:30:00
כל יהודי שחי באתיופיה שחט באותה
צורה. השכיב את הפרה על צד ימין,

01:30:42:15 01:30:38:17
וכמובן שהק'ס ששחט בדרך.

01:30:44:23 01:30:43:06
רק לק'ס הותר לשחוט?
-רק לק'ס.

01:30:52:03 01:30:47:18
מתי הותר לשחוט ללא ק'ס?

01:30:55:00 01:30:53:11
רק כשלא הייתה ברירה, אז,

01:31:00:03 01:30:56:11

בחרו במבוגר ביותר
לבצע את השחיטה.

01:31:02:08 01:31:00:13
אסור היה למתבגרים ולצעירים לשחוט,

01:31:03:23 01:31:03:02
רק לאדם מבוגר.

01:31:09:05 01:31:04:21
רק ככה היה מותר לאכול את בשר

01:31:12:02 01:31:10:11
וזה רק אם לא מוצאים ק'ס.

01:31:16:12 01:31:13:00
אם לא היה ק'ס, למשל בחתונות,
הלכו לחפש אחד,

01:31:25:16 01:31:18:01
ואם לא היה ק'ס בסביבה הקרובה, היו
הולכים רחוק כדי שיהיה ק'ס בחתונה.

01:31:30:21 01:31:26:21
לגבי חוקי הכשרות, אמרת שצריך
להשרות את הבשר במלח ובלימון,

01:31:35:11 01:31:31:10
אמרת שצריך להשרות
במלח ולנקות עם לימון.

01:31:36:04 01:31:35:16
כן.

01:31:39:24 01:31:37:17
כל זה בשביל להוציא את הדם מהבשר?

01:31:41:17 01:31:40:01
כן, כדי שלא יהיה דם.
-כדי להוציא.

01:31:43:03 01:31:41:22
וזה למה?

01:31:48:06 01:31:46:09
כי כתוב "לא תאכל דם
כי הדם הוא הנפש".

01:31:52:16 01:31:48:18
קיימנו את המצווה הזאת

והקפדנו עליה מאוד.

01:31:57:19 01:31:54:23
אבל באזור שלכם היו ק'סים.

01:32:00:03 01:31:58:11
היו הרבה, בסביבה שלנו?

01:32:01:19 01:32:01:00
היו הרבה.

01:32:07:11 01:32:04:04
מה הוא הביא אתו? היו
לו כלים מיוחדים?

01:32:12:01 01:32:07:19
כשהק'ס בא לשחוט, מה הוא הביא
אתו? במה הוא השתמש?

01:32:13:21 01:32:12:04
הוא הביא אתו סכין שחיטה.

01:32:16:17 01:32:14:03
הסכין תמיד אתו?
כן, הוא בא עמה.

01:32:20:13 01:32:18:10
כולם השתמשו בסכין הזו?

01:32:25:07 01:32:21:19
לא, לכל ק'ס היתה סכין משלו.

01:32:32:24 01:32:28:16
ולסכין חייב להיות
להב רק בצד אחד,

01:32:38:00 01:32:36:14
אסור שלסכין יהיו שני להבים.

01:32:41:24 01:32:38:13
כשאני אומר שני להבים, אני מתכוון
לסכין עם להב בכל צד,

01:32:45:09 01:32:43:12
סכין כזאת לא כשרה לביצוע שחיטה.

01:32:50:14 01:32:47:02
הסיבה לאיסור היא

01:32:55:03 01:32:51:14

מניעת ניסיון שחיטה עם צד נוסף
במידה והשחיטה בצד אחד צלחה,

01:32:57:18 01:32:55:12
אז כדי למנוע ניסיון עם הצד השני,

01:33:02:12 01:32:58:16
כי במקרה כזה
השחיטה תיחשב כלא כשרה,

01:33:07:15 01:33:05:04
היה רק להב אחד.
- הסכין חייבת להיות בעלת להב אחד.

01:33:09:01 01:33:08:06
דבר נוסף,

01:33:16:01 01:33:11:08
אסור שקצה הסכין
יהיה בעל שפיץ חד,

01:33:21:18 01:33:16:13
והסיבה היא מניעת מקרה של נעיצת
הסכין בחיה בזמן שחיטה,

01:33:25:12 01:33:22:22
שתביני כמה נזהרנו בהקפדה
על חוקי הכשרות.

01:33:29:10 01:33:27:08
הק'סים שלנו היו מאוד קפדנים.

01:33:37:09 01:33:35:17
אביך היה שוחט?

01:33:43:14 01:33:40:14
אני זוכר שהוא סיפר לנו

01:33:50:02 01:33:45:10
שהוא למד שחיטה באדיס אבבה,

01:33:55:12 01:33:50:22
ואז הוא הפך להיות השוחט של
החבר'ה שלמדו שם בפנימייה.

01:34:01:14 01:33:56:17
הוא נהג שלחוט עבורם, ואפילו
הראה לי איך שוחטים עוף.

01:34:06:06 01:34:01:24

הוא היה אומר לי לתפוס ככה
וולימד אותי כיצד לשחוט.

01:34:08:00 01:34:06:19
שחיטת עופות.

01:34:11:15 01:34:09:07
איך הבדילו בין חיות כשרות
לחיות לא כשרות?

01:34:12:08 01:34:11:19
מה זאת אומרת?

01:34:14:14 01:34:13:11
זה כבר

01:34:18:00 01:34:16:07
כמו שכתוב בתורה,

01:34:22:19 01:34:21:01
מפרים פרסה,

01:34:26:04 01:34:24:01
מעלה גרה,

01:34:31:15 01:34:29:20
בעלי להם אצבע יתרה,

01:34:34:24 01:34:32:16
הכוונה באצבע יתרה זה לא לפרסה,

01:34:38:05 01:34:35:10
אלא שבנוסף לזה הייתה צריכה להיות
להם מאחורה אצבע יתרה,

01:34:40:01 01:34:38:10
חיות שיש להם את זה.

01:34:43:05 01:34:42:05
למשל,

01:34:45:23 01:34:45:04
החזיר

01:34:49:22 01:34:47:21
מפרים פרסה,

01:34:54:17 01:34:51:22
אבל הוא לא מעלה גרה
ולכן אסור לאכול אותו.

01:34:57:12 01:34:54:23
יותר מזה, זו חיה מאוד שנואה.

01:34:59:19 01:34:58:19
"איריה" היא חיה מקומית.

01:35:04:20 01:35:01:17
החיות האלה ודומיהן הן
טמאות ואסור לאכול אותן.

01:35:09:18 01:35:05:17
מה שמותר לאכול זה את בעלי
החיים הטהורים האלה,

01:35:12:12 01:35:10:17
בעלי חיים מפריסי פרסה

01:35:15:15 01:35:14:02
בעלי פרסה כפולה,

01:35:17:23 01:35:15:19
למשל לגמל יש פרסה

01:35:25:00 01:35:19:12
אך אין לו סדק בפרסה,
אין לו רווח בפרסה

01:35:28:06 01:35:26:12
ולכן אסור לאכול אותו.

01:35:29:05 01:35:28:11
ודבורים?

01:35:30:14 01:35:29:16
מה עם דבורים?

01:35:32:23 01:35:31:08
מה יש להגיד על דבורים?

01:35:36:16 01:35:34:19
יש מישהו שלא אוהב את הדבש שלהן?

01:35:42:00 01:35:39:09
דבורה זו דבורה, אין מה להסביר.

01:35:46:24 01:35:42:18
היא סה"כ לוקחת צוף מהפרחים
ומייצרת דבש.

01:35:50:22 01:35:49:04
תראי, ובין העופות,

01:35:55:15 01:35:53:13
רק בעלי שלושה מפרקים
ניתנים לאכילה.

01:35:58:17 01:35:56:00
רגע, כן, זה שלושה.

01:36:01:12 01:35:59:21
בעלי שלושה מפרקים.
-מה הכוונה?

01:36:06:03 01:36:03:18
למשל ליד האצבעות,

01:36:08:16 01:36:06:11
הקסול זה מפרק אחד,

01:36:11:11 01:36:09:11
השני נמצא מעליו.

01:36:14:09 01:36:12:08
יש שלושה מפרקים שנחתכים בקלות,

01:36:17:17 01:36:15:09
ולמשל, לעורב יש רק שני מפרקים,

01:36:23:03 01:36:19:22
אחד בקסול והשני זה בירך,

01:36:30:05 01:36:26:03
אבל לעופות המוגדרים ככשרים

01:36:33:18 01:36:30:24
יש בין האצבעות לקסול, בין
הרגל לירך ובין הירך לגוף.

01:36:39:04 01:36:36:05
רק את אלה מותר לנו לאכול.

01:36:43:06 01:36:40:20
יש עוף שנקרא "גאגנו" ויש עורב,

01:36:47:22 01:36:43:17
וכמו שאמרתי לכם אלה עופות
בעלי פחות משלושה מפרקים.

01:36:51:16 01:36:49:03

סימנים של חיות-ים, כלומר דגים,

01:36:55:16 01:36:54:14
בעלי ק'רפת,

01:36:58:14 01:36:57:00
מה זה ק'רפת?
-קשקשים.

01:37:05:08 01:37:01:19
סנפיר, בעברית זה נקרא סנפיר.

01:37:07:12 01:37:06:12
אלו קשקשים.

01:37:14:04 01:37:08:16
הדברים האלה שמתקלפים
כשמגרדים אותם, הם יוצאים,

01:37:15:12 01:37:14:14
אז דגים עם כאלה.

01:37:18:01 01:37:16:01
יש כאלה שאין להם.
למשל, לשפמנון אין,

01:37:20:21 01:37:19:10
הדג הזה הוא ללא קשקשים,

01:37:25:08 01:37:21:18
הוא בעל שפם ארוך,
ואותו אסור לאכול.

01:37:27:15 01:37:25:12
הוא חי בים?
-כן, ברור.

01:37:29:10 01:37:28:10
קוראים לזה שפמנון.

01:37:31:13 01:37:30:11
ויש גם דג בשם ארג'נו.

01:37:35:15 01:37:33:16
כל אלה אסורים לאכילה.

01:37:39:08 01:37:36:03
אלה שכן מותר, כתוב
עליהם בנפרד בתורה.

01:37:44:03 01:37:39:18

אלוהים אמר לנו שאת אלה
ניתן לאכול ואת אלה לא ניתן,

01:37:47:17 01:37:44:11

ולפי הוראות אלה אנחנו פועלים.

01:37:52:05 01:37:48:03

וכאשר שוחטים עוף, בקר או כבש,

01:37:54:10 01:37:52:23

בירכנו עליהם ושחטנו.

01:37:57:12 01:37:54:12

האם החיות הנשחטות
צריכות להיות בוגרות?

01:37:59:15 01:37:58:10

כלומר, בני כמה שנים
צריכות להיות החיות?

01:38:02:04 01:37:59:17

אוקי, הבנתי אותך. אז למשל,

01:38:07:18 01:38:03:06

בישראל שוחטים אותן גם
מיד אחרי המלטתן.

01:38:09:11 01:38:07:21

אצלנו זה אסור.

01:38:15:03 01:38:10:20

אסור לשחוט ולאכול עגל
שלא מלאה לו לפחות שנה.

01:38:18:18 01:38:15:18

אם אין לו שנה זה אסור למאכל,

01:38:27:16 01:38:22:03

מכיוון שהוא יונק חלב, כצאצא
צעיר שרק יצא מבטן אמו.

01:38:31:16 01:38:28:14

ולמה יש את האיסור הזה?

01:38:38:02 01:38:32:05

כי כתוב בתורה "לא
תבשל גדי בחלב אמו".

01:38:43:13 01:38:38:09

מכאן, הק'סים שלנו הבינו שאסור
לאכול עגלים בעודם יונקים.

01:38:47:04 01:38:44:04
איך אפשר לאכול אותו כאשר
החלב עדיין על שפתיו,

01:38:51:17 01:38:47:20
ככה הם הסבירו ולימדו את העם.

01:38:53:12 01:38:52:05
איפה אביך לימד?

01:38:55:22 01:38:54:12
באדיס אבבה.

01:38:57:23 01:38:56:15
כן.
-מה הוא למד שם?

01:39:02:01 01:38:58:12
אמהרית וגם, כמו שאמרתי
לך קודם, עברית מתמטיקה,

01:39:03:13 01:39:02:12
אלה הדברים אותם למד.

01:39:05:20 01:39:04:03
הוא סיים את לימודיו?

01:39:11:09 01:39:06:03
לא, ברגע שבית הספר שלו
נסגר, הוא חזר ולא המשיך.

01:39:15:24 01:39:12:08
הוא אפילו תכנן לעלות לארץ
אבל הוא לא עלה בסוף.

01:39:18:19 01:39:16:14
עוד בהתחלה, בזמן שהוא למד,
הוא רצה לעלות לארץ,

01:39:21:20 01:39:19:11
וברגע שבית הספר הזה נסגר,

01:39:25:20 01:39:23:13
הוא חזר ל"סרמלה".

01:39:29:02 01:39:26:10
ההורים שלו גרו שם

אז הוא הלך אליהם.

01:39:32:19 01:39:29:18
הוא הכיר את ד"ר פיטולוביץ?
-את מי?

01:39:35:08 01:39:33:08
אדם בשם ד"ר פיטולוביץ?
-פיטולוביץ?

01:39:37:21 01:39:36:23
אנחנו מכירים אותו.

01:39:42:02 01:39:39:02
אנחנו מכירים אותו.
-ואביך עבד אותו?

01:39:45:02 01:39:42:08
בזמנו, ד"ר פיטולוביץ

01:39:52:02 01:39:48:03
היה באתיופיה במשך שנים,
אבל,

01:39:55:19 01:39:54:05
אם נחזור אחורה,

01:39:59:12 01:39:56:22
היה אדם בשם יוסף הלוי,

01:40:03:01 01:40:00:07
יהודי צרפתי.

01:40:07:10 01:40:04:01
הוא הגיע והחל לתור באתיופיה.

01:40:09:07 01:40:08:07
בכפר שלכם?

01:40:14:11 01:40:09:11
הוא היה ב"אמבובר", ב"סרמלה"
ובכפרים השונים, והסתכל.

01:40:16:17 01:40:15:11
ההתייחסות לאיש הזה

01:40:20:18 01:40:18:10
הייתה כזאת שבהתחלה אנשים
לא רצו לארח אותו.

01:40:22:15 01:40:21:21
אמרו לו

01:40:26:21 01:40:24:10
"אתה לא יהודי בכלל,

01:40:30:16 01:40:27:19
ממתי יש יהודים לבנים?"

01:40:32:09 01:40:31:09
אבל,

01:40:34:12 01:40:32:17
בסופו של דבר, האיש הזה

01:40:37:13 01:40:35:24
שנקרא יוסף הלוי

01:40:41:06 01:40:38:07
התגלה כמורה של ד"ר
יעקב פייטלוביץ'.

01:40:47:13 01:40:42:07
הוא דאג להעביר לו מידע על קיום קהילות
כאלה ואחרות, ואמר לו שלא ישכח לבקר אותן,

01:40:50:05 01:40:48:20
וכך עשה ד"ר פייטלוביץ'.

01:40:52:19 01:40:51:19
הוא ביקר אותנו

01:40:54:20 01:40:53:14
ולקח עמו גם תלמידים.

01:40:57:24 01:40:56:16
הוא לקח אתו הרבה תלמידים,

01:41:04:24 01:40:59:23
את מר יונה בוגלה את אברהם
אדגך את מנגיסטו גרי-מריים

01:41:10:06 01:41:05:08
ועוד הרבה, גם את תדסה יעקב הביא אתו.
את כל אלה לקח עמו ולימד אותם בארץ.

01:41:14:13 01:41:11:24
אביך נפגש אתו?
-מה?

01:41:15:14 01:41:14:19
עם אביך?

01:41:19:06 01:41:15:15
הוא בא לראות, אבל לא
היה מפגש של ממש.

01:41:20:22 01:41:19:21
הם לא עבדו יחד?

01:41:24:01 01:41:21:14
הם לא עבדו יחד?
-לא, הם לא עבדו יחד.

01:41:30:17 01:41:25:05
אמרת לי קודם שאביך למד אמהרית,
מה בדיוק הוא למד?

01:41:34:23 01:41:30:22
למד אמהרית, מתמטיקה
וגם את האלף-בית העברי.

01:41:39:24 01:41:35:02
הוא לא היה מדבר ממש, אבל
הוא קרא והתפלל בעברית.

01:41:42:20 01:41:41:04
היה לו סידור.

01:41:44:11 01:41:43:04
מאיזה גיל...

01:41:48:19 01:41:45:08
באיזה גיל הוא התחיל ללמד אותך?

01:41:57:21 01:41:53:22
הוא התחיל ללמוד בשנת
1942 או 1943.

01:42:03:02 01:41:58:19
ואתה, מתי התחלת?
- עוד כשהייתי ילד,

01:42:11:03 01:42:06:01
בשנת 1955 עליתי לישראל.

01:42:18:01 01:42:15:15
זאת אומרת שהיית בן 10.
-בשנת 1949

01:42:24:24 01:42:19:06
לפי הספירה האירופאית, בשנת 1949
היינו ב"אסמרה".

01:42:27:18 01:42:25:11
התחלתי לומר לך קודם,

01:42:32:09 01:42:28:14
מישהו בשם בוגלה מקונן
ביקש שימצאו לו תלמידים.

01:42:35:16 01:42:33:00
לצורך זה הוא שלח מישהו
שבסוף בחר בנו.

01:42:41:23 01:42:36:14
אז, כבר ידענו לקרוא אמהרית
וגם ידענו מתמטיקה,

01:42:44:04 01:42:42:15
הוא שמח על כך.

01:42:51:14 01:42:45:19
אחרי שנבחרנו, הגענו ל"אסמרה".

01:42:54:24 01:42:51:20
איפה למדתם? איפה
הלימודים התבצעו?

01:42:57:14 01:42:55:07
אנחנו למדנו ב"סרמלה".

01:42:59:08 01:42:57:20
זאת אומרת שלא היה בית ספר?

01:43:01:07 01:42:59:23
איפה למדתם?

01:43:03:23 01:43:01:23
מה הכוונה?
-זה היה בבית או באולם מסוים?

01:43:06:06 01:43:04:03
בנו לנו מקום במיוחד לצורך זה,

01:43:09:21 01:43:06:08
מעין מבנה קש, כמו בית מסורתי
שנקרא "גבזה", ושם למדנו.

01:43:11:22 01:43:10:11

היו הרבה תלמידים?

01:43:14:20 01:43:12:11

הרבה תלמידים?

-היו המון,

01:43:17:11 01:43:15:20

היינו ממש המון.

01:43:20:11 01:43:18:06

עד איזו כיתה?

-הגישה שלו....

01:43:25:06 01:43:20:22

הדרך בה הוא התקרב אלינו

משכה אותנו ממש,

01:43:30:02 01:43:26:08

מכיוון שהוא תמיד

הזכיר את ירושלים.

01:43:34:08 01:43:30:22

הוא נתן תחושה לילדים שעוד

היום הם יעלו לירושלים.

01:43:39:13 01:43:34:18

וככה כולם הגיעו בהמוניהם,

ישבנו ולמדנו.

01:43:40:20 01:43:39:16

היו לך מחברת ועט?

01:43:42:18 01:43:41:02

בטח. לגבי המחברות,

01:43:46:19 01:43:45:00

היה אדם בשם מלסה תקייה

01:43:51:05 01:43:47:12

שנתן לאבי מדי חודש כסף,

01:43:55:08 01:43:51:19

וברגע שנגמרו המחברות, אבי

שלח אותנו לקנות.

01:44:02:18 01:43:57:15

אני ויוסף דוויט, שנפטר לא מזמן, את

מכירה אותו במקרה? הוא גר בלוד.

01:44:09:17 01:44:03:22

הוא, וגם זימנה, נשלחנו
להביא מחברות.

01:44:15:04 01:44:10:07
אחרי שהבאנו, חילקנו לכולם,
כך שמחברות היו לנו.

01:44:19:00 01:44:15:22
גם עיפרון שקשרנו כאן,

01:44:22:19 01:44:19:22
קשרנו אותו עם חוט כדי
שלא נאבד אותו.

01:44:28:05 01:44:24:16
אחרי זמן מה, כשכבר עלינו רמה,

01:44:33:05 01:44:29:08
תפרנו מעין שק ששימש
אותנו כתיק למחברות,

01:44:35:17 01:44:34:17
כאילו תיק.

01:44:39:12 01:44:36:00
וכך אט אט נהיינו עצמאים
בנשיאת המחברות.

01:44:43:06 01:44:40:02
קיבלנו ארבעה דברים:

01:44:45:02 01:44:44:07
מחדד,

01:44:47:24 01:44:46:05
מוחק

01:44:50:23 01:44:50:05
עיפרון

01:44:55:05 01:44:52:04
ומחברת, אלה הדברים שקיבלנו.
-ועטים?

01:45:00:19 01:44:56:06
עטים לא היו כי הם היו יקרים,

01:45:06:06 01:45:01:24
לכן, קיבלנו רק עפרונות ואת
שאר הדברים שהזכרתי.

01:45:07:11 01:45:06:14
היו לנו גם מחברות.

01:45:15:04 01:45:09:04
היה ממש טוב, וכשלא היו לנו
כלי כתיבה, כתבנו על אבנים.

01:45:17:10 01:45:15:07
מה לא היינו עושים,

01:45:22:22 01:45:17:19
לקחנו אבנים וחרטנו
עליהם את שמינו.

01:45:24:09 01:45:23:17
היו ימים.

01:45:29:19 01:45:25:11
זה קרה בזמן שלא היו
לנו מחברות וכלי כתיבה,

01:45:33:10 01:45:31:01
כך עשינו.

01:45:38:24 01:45:33:22
בזמנו, כשהיית בן 14,

01:45:45:21 01:45:39:21
נשלחת לישראל במסגרת משלחת.
באיזה גיל זה היה?

01:45:49:09 01:45:45:24
כן, זה היה בערך בגיל 14,

01:45:54:21 01:45:51:18
כשהיינו בדרכנו "אסמרה".
-אתה זוכר את השנה?

01:45:57:23 01:45:56:08
אמרתי לך, זה היה 1949.

01:46:02:12 01:45:58:17
בשנת 1949 הלכנו ל"אסמרה",

01:46:05:19 01:46:04:19
ואחר כך

01:46:12:00 01:46:10:08
שהינו שם בתור שליחים,

01:46:15:22 01:46:12:17
בתור אנשים שידעים קרוא וכתוב.

01:46:16:16 01:46:15:24
ל"אסמרה"?

01:46:18:15 01:46:16:19
כן, לאסמרה.
-וכמה הייתם?

01:46:23:01 01:46:20:05
היינו עשרה אנשים.

01:46:24:19 01:46:23:14
מי בדיוק היו שם?

01:46:30:14 01:46:29:11
היינו שם

01:46:39:08 01:46:33:03
אני, אברהם, יוסף דוויט, זימנה ברהנו,

01:46:41:12 01:46:40:12
גדליה איילי,

01:46:43:17 01:46:42:09
מות בינור ביינסאי,

01:46:45:10 01:46:44:10
אקללו ברהן,

01:46:47:13 01:46:46:13
תדסה ביוך,

01:46:49:24 01:46:48:20
ט'רונך מספין,

01:46:54:14 01:46:51:02
אמרתי ט'רונך מספין,

01:46:57:07 01:46:55:19
רחל תואבה

01:47:02:20 01:47:01:16
ואלילי' אבבה.

01:47:04:20 01:47:03:16
היינו עשרה.

01:47:10:00 01:47:05:19
בהמשך, כשהגענו ל"אסמרה",
הצטרפו אלינו עוד שניים.

01:47:12:04 01:47:10:20
אלה שהצטרפו היו:

01:47:16:06 01:47:12:17
ימט'ונגוס אברהם וגבייני אדמק'ה.

01:47:17:24 01:47:16:24
יחד איתם היינו שנים-עשר.

01:47:22:18 01:47:20:00
למדנו שם יחד כל השנים-עשר.

01:47:24:24 01:47:23:10
כמה זמן הייתם ב"אסמרה"?

01:47:27:16 01:47:25:19
כמה זמן נשאתם ב"אסמרה"?

01:47:32:07 01:47:27:18
אפשר לומר שכשנה.
מה למדתם שם?

01:47:42:11 01:47:33:01
למדנו שם רוב הזמן מתמטיקה,
ומי שלימד היה מר יונה בוגלה,

01:47:50:12 01:47:44:00
והיה שם רב בשם רבי שמואל שנהג לשבת
עם הק'סים. הם התווכחו הרבה,

01:47:54:08 01:47:51:17
התווכחו ממש.
על מה הם התווכחו?

01:47:58:05 01:47:54:18
על ענייני דת ואמונה.

01:48:02:13 01:47:59:18
היו להם ויכוחים בנושא הדת.

01:48:11:17 01:48:05:08
אני חושב שלבסוף הם
ניצחו אותנו בוויכוח,

01:48:14:08 01:48:12:06
הק'סים שלנו היו חזקים מאוד.

01:48:16:10 01:48:15:04
באחד הוויכוחים הם אמרו...

01:48:23:05 01:48:21:20
הוא שאל אותם

01:48:29:09 01:48:25:19
"סלחו לי על השאלה, אבל האם ביום שישי

01:48:35:19 01:48:30:24
אתם מקיימים יחסי אישות?"
הם ענו שלא,

01:48:40:03 01:48:37:09
אז הוא אמר להם "איך לא?
הרי זה דבר מקודש" וכו'

01:48:41:21 01:48:40:06
הם ענו לא שלא זה לא,

01:48:49:00 01:48:44:15
"לא רק שאנחנו עומדים
נקיים בפני אלוהים,

01:48:52:18 01:48:49:24
אפילו כשנלך לבקר מלך

01:48:55:23 01:48:53:16
נדאג להחליף בגדים, להסתרק,

01:49:01:21 01:48:56:10
לגזוז ציפורניים, להתגלח, ורק אחר
כך נעמוד מול המלך,

01:49:05:13 01:49:02:19
אז קל וחומר כאשר אנחנו
צריכים לעמוד בפני אלוהים.

01:49:07:21 01:49:06:14
צריך להקפיד על ניקיון וטוהר,

01:49:11:05 01:49:08:16
עלינו להתקרב אליו בצורה כזאת.

01:49:14:02 01:49:11:10
ברגע שאנחנו באים לאלוהים, רק
ככה אנחנו יכולים לעשות זאת.

01:49:19:05 01:49:15:04

ואז הוא אמר להם שהוא חייב לשאול את הרבנים על זה, והגיע עם זה רחוק.

01:49:21:14 01:49:20:00
ככה הם ניצחו אותו בוויכוח.

01:49:25:09 01:49:23:08
היו מצבים בהם

01:49:28:10 01:49:25:20
הם דיברו והתווכחו
על מנהגים וחגים,

01:49:33:08 01:49:30:21
הם דיברו על הכל, לא היה דבר
שהם לא התייחסו אליו.

01:49:35:08 01:49:34:00
הם לא החסירו כלום.

01:49:46:20 01:49:42:16
יש דבר שנקרא "טוהרה וטומאה".
הקפדנו על זה מאוד.

01:49:49:16 01:49:47:21
אישה שילדה בן יצאה
לנידה של 40 ימים

01:49:53:09 01:49:49:19
ואם ילדה בת, יצאה לנידה
של שמונים ימים,

01:49:57:12 01:49:55:07
אבל בארץ זה לא קיים.

01:50:02:20 01:49:58:10
אם משהו מת ונגעת בו, הרחיקו
אותך לשבוע ימים.

01:50:07:07 01:50:04:17
צריך היה להפריד אותו מהקהילה,
אסור היה לו להתערבב איתם.

01:50:10:09 01:50:07:21
הקפדנו על כל הדברים האלה.

01:50:15:17 01:50:12:20
מה הייתה הסיבה למשלחת?

01:50:21:09 01:50:17:09

למה נשלחו דווקא שנים-עשר תלמידים?

01:50:23:01 01:50:22:05
בעניין הזה,

01:50:29:16 01:50:23:24
חוץ מזה שיצאנו כמשלחת, לא ידעתי מה
הסיבה, או האם זה ניסוי או משהו אחר.

01:50:33:13 01:50:30:12
אני לא יודע לומר למה
דווקא 12 תלמידים.

01:50:38:05 01:50:35:12
אחרי שלמדנו והמתנו שם,

01:50:46:13 01:50:42:20
התחלתי להבין ולדבר קצת עברית.

01:50:50:06 01:50:47:04
בזמן שהיית ב"אסמרה"?
-כן, כשהיינו שם.

01:50:54:11 01:50:51:10
ההבנה שלי את השפה השתפרה.

01:50:58:04 01:50:55:05
אחר כך, התחלתי להביא דברי דואר,

01:51:04:12 01:50:58:21
שלחו אותי לקנות פחמים וקרח,
וכמובן שהייתי הולך וקונה.

01:51:11:22 01:51:05:18
במקביל, התחלתי ללמוד טיגרית.
עד היום אני מבין קצת טיגרית.

01:51:19:07 01:51:16:16
כשפגשתי חברים טיגרים,
הייתי מדבר איתם,

01:51:21:09 01:51:20:08
ובצורה זו תרגלתי.

01:51:25:10 01:51:21:20
לכן, מי שקנה דברי דואר היה אני.

01:51:27:11 01:51:26:03
סליחה, התכוונתי למביא.

01:51:35:00 01:51:30:19

אני זוכר שמר יונה בוגלה
ז"ל נהג לבקש שנקנה עיתון

01:51:37:14 01:51:35:14

וכמובן שאני זה שהייתי הולך להביא.

01:51:41:23 01:51:37:22

הלכתי ואמרתי למוכר באיטלקית
"ג'ורנלי אוג'י"

01:51:44:11 01:51:42:05

כי זה מה שהוא אמר
לי להגיד למוכר.

01:51:46:17 01:51:44:18

מה זה אומר?
-העיתון של היום.

01:51:52:18 01:51:48:19

אמרתי לו "ג'ורנלי אוג'י", הוא נתן לי
את העיתון, נתתי לו כסף וחזרתי.

01:51:55:04 01:51:53:04

ככה זה נמשך. אהבתי לעשות
את השליחויות האלה,

01:51:59:04 01:51:55:07

ואז יום אחד, זה היה יום שישי,

01:52:02:01 01:52:00:07

הוא ביקש שאביא את הדואר,

01:52:04:03 01:52:02:16

רבי שמואל שלח אותי,

01:52:09:04 01:52:05:02

הלכתי להביא את דברי
הדואר ומסרתי לו.

01:52:11:00 01:52:10:00

הוא פתח וראה שרשום:

01:52:19:00 01:52:13:11

"הם אחים שלנו והם חלק מאתנו,
זה שהם כהי עור לא אומר דבר"

01:52:21:08 01:52:19:08

במכתב נכתב "תעלו אותם לארץ".

01:52:28:06 01:52:22:13
פתאום הוא קפץ משמחה, שם
אותי על הכתפיים והחל לקפוץ.

01:52:30:17 01:52:28:14
הוא אומר "יש לכם אישור
לעלות לירושלים".

01:52:35:13 01:52:32:03
מי שכתב את המכתב הזה
היה הרב עובדיה יוסף.

01:52:37:08 01:52:35:20
לאלה שנמצאים כאן?
-בשבילנו.

01:52:42:07 01:52:38:22
הוא אמר שהרב חתם ושלח את זה.

01:52:45:18 01:52:42:15
"הרב קבע שאתם חלק מאתנו
ועוד מעט אתם תעלו".

01:52:51:05 01:52:46:05
מאותו רגע, לא המתנו הרבה ושבוע-
שבועיים לאחר מכן עלינו ארצה.

01:52:58:19 01:52:54:13
הגענו לארץ, איך אתאר
את הגעתנו לארץ,

01:53:02:00 01:53:01:05
זו הייתה חממה.

01:53:06:17 01:53:03:23
כשאני אומר חממה, הכוונה לפנימייה.

01:53:10:01 01:53:07:10
האוכל והכל אורגן והוגש,

01:53:17:09 01:53:11:20
העירו אותנו בבוקר לאכול,
בצהריים אכלנו ובערב אכלנו,

01:53:19:00 01:53:17:23
ובין לבין נשאנו תפילות.

01:53:23:03 01:53:21:22
שאלנו את עצמנו לאן הגענו,

01:53:26:02 01:53:23:17
כשאמרו "ארץ זבת חלב
ודבש" זה באמת היה נכון,

01:53:29:08 01:53:26:12
לא סתם אמרו שזו "ארץ זבת חלב ודבש".

01:53:31:04 01:53:29:19
"זה באמת נכון," אמר אחד מאתנו.

01:53:36:14 01:53:32:14
תפיסה של ילדים היא בעייתית כי
לא היינו אף פעם בחו"ל,

01:53:40:17 01:53:37:22
וכל התלמידים פשוט, איך אומר לך,

01:53:45:12 01:53:41:15
הרימו וחיבקו אחד את השני.
איזו אהבה הייתה בינינו.

01:53:51:01 01:53:47:01
האנשים ששהו שם
הגיעו מ-44 מדינות,

01:53:56:03 01:53:51:20
חלק באו מאיטליה, חלק
ממרוקו והיו גם תימנים.

01:53:57:09 01:53:56:11
כל אלה היו תלמידים?

01:53:59:11 01:53:57:14
כולם היו תלמידים שהתאספו
ממקומות שונים.

01:54:02:03 01:53:59:20
הייתם יחד?
-כן, חיינו אחד עם השני.

01:54:04:21 01:54:02:14
ואנחנו, כנציגים מאתיופיה,

01:54:09:03 01:54:05:12
חיינו ביחד. האהבה בינינו
הייתה משהו אחר,

01:54:12:11 01:54:09:17
לא היו ריבים. בקיצור, פשוט גן עדן.

01:54:18:01 01:54:13:11
לא נבהלתם קצת בכל זאת
רק הגעתם חדשים מאתיופיה?

01:54:18:22 01:54:18:05
בכלל לא.

01:54:21:07 01:54:19:06
כשראיתם פרנג'ים חדשים
איך זה הרגיש?

01:54:22:12 01:54:21:10
יותר מזה אני זוכר,

01:54:27:07 01:54:22:22
עוד בהתחלה, בשדה התעופה, התלמידים
קיבלו אותנו עם פרחים.

01:54:30:10 01:54:28:20
זה היה פשוט יפה ומרגש.

01:54:33:07 01:54:31:10
המזמור הראשון שלמדנו היה

01:54:38:20 01:54:35:16
"הנה מה טוב ומה נעים
שבת אחים..." וכן הלאה.

01:54:41:21 01:54:39:00
זה המזמור הראשון שלמדנו בכיתה,

01:54:45:05 01:54:42:00
זכרנו את זה בעל פה עוד
לפני שנכנסו ללמוד,

01:54:51:02 01:54:45:16
שרנו "הנה מה טוב ומה
נעים שבת אחים גם יחד".

01:54:52:11 01:54:51:22
ואז

01:54:59:09 01:54:53:22
הגענו לחדרים וראינו שבכל
יש חדר ארבע מיטות,

01:55:03:24 01:55:00:02
בכל חדר שילבו אתיופי אחד עם
שלושה פרנג'ים, כך בכל חדר.

01:55:07:21 01:55:05:08
התלמידים שם

01:55:12:07 01:55:09:18
היו מאוד סקרנים לראות אותנו.

01:55:14:13 01:55:14:01
בהתחלה,

01:55:20:01 01:55:15:17
נמנמתי במיטתי אבל לא ישנתי, ומדי פעם מישוהו אחד מהם הסתכל

01:55:22:06 01:55:20:10
עליי. הוא קם, הגיע

01:55:28:06 01:55:25:03
והוריד את השמיכה מעליי לאט כדי לראות את הפנים שלי,

01:55:33:20 01:55:30:16
ואז כיסה אותי לאט חזרה, וחזר לישון.

01:55:36:11 01:55:35:13
למה הוא עשה את זה?

01:55:38:01 01:55:37:00
למה הוא עשה את זה?

01:55:41:24 01:55:39:05
כי אמרו להם שאנשים שחורים מאתיופיה הגיעו.

01:55:45:18 01:55:42:00
הם רצו לראות איך אנחנו נראים, הרי זה היה דבר חדש עבורו.

01:55:48:01 01:55:45:20
כן ואתכם זה לא הפליא?

01:55:50:08 01:55:48:17
לא התפלאתם לראות לבנים?

01:55:54:20 01:55:51:01
בכלל לא, אני אישית לא הרגשתי כלום,

01:55:56:09 01:55:54:23
אף אחד מאתנו לא התרגש מזה,

01:55:59:05 01:55:57:00
באנו התערבנו ביניהם וזהו.

01:56:03:20 01:56:01:07
אחרי זה, הם באו אלינו

01:56:05:07 01:56:04:17
בשמחה גדולה.

01:56:10:02 01:56:06:21
ואז פיזרו וחילקו אותנו
לכיתות שונות,

01:56:12:19 01:56:10:11
חצי יום עבדנו וחצי יום למדנו.

01:56:15:07 01:56:14:09
במה עבדתם?

01:56:21:16 01:56:15:21
חקלאות של ירקות והיו גם מטעים.

01:56:28:24 01:56:25:13
של תפוזים?
-היה גם קטיף של תפוזים וכו'.

01:56:39:07 01:56:34:12
ומספוא שהיינו קוצרים ומאכילים
ממנו את החיות.

01:56:45:19 01:56:40:05
למדנו את עבודת הקצירה מהר,
לקחנו את הקציר ועשינו כך.

01:56:48:20 01:56:46:06
למרות שלא תרגלנו את זה לפני
כן, קלטנו את זה מהר,

01:56:50:21 01:56:48:24
למדנו תוך כדי עשייה.

01:56:57:14 01:56:52:04
ביצענו את כל סוגי העבודות.
למדתי איך לחלוב,

01:56:59:21 01:56:59:03
גם

01:57:02:19 01:57:01:03
היתה הרביית עופות,

01:57:08:10 01:57:03:01
אז עשינו את זה. לימדו אותנו
איך להזריק לתרגולות על ידי

01:57:11:12 01:57:08:12
דקירה באזור הכנף.

01:57:14:18 01:57:11:23
הזריקה הזו האיצה את הגדילה שלהן,

01:57:18:10 01:57:15:08
אבל הזהירו אותי שלא
לגעת להם בווריד,

01:57:23:07 01:57:18:19
כי אם היא נדקרה בטעות בווריד,
התרגולת מתה מיד,

01:57:25:21 01:57:23:19
האפרוח מת מיד.
-אז זה מה שהיית עושה?

01:57:29:18 01:57:27:02
כן, זה מה שהייתי עושה,
נזהר לא לדקור את הוריד.

01:57:30:19 01:57:29:21
למה מזריקים?

01:57:32:18 01:57:31:08
בשביל מה האפרוחים צריכים זריקה?

01:57:34:19 01:57:33:15
בשביל לחסן אותם.

01:57:35:19 01:57:35:00
אז זה חיסון?

01:57:39:05 01:57:35:21
זה חיסון, כן, הזריקה
נועדה לחסן אותם.

01:57:43:00 01:57:39:20
בעקבות החיסון, האפרוח הזה,
בתוך שבוע, הפך להיות ענק,

01:57:46:13 01:57:44:07
למעשה, אנחנו אוכלים
פה אפרוחים בני שבוע.

01:57:53:17 01:57:48:20
הייתה גם חליבה, ובצעתי
את כל סוגי החליבה.

01:57:59:06 01:57:56:07
סוג החליבה הקשה ביותר
היה חליבת פרה.

01:58:02:10 01:58:00:16
לחלוב פרה.

01:58:04:04 01:58:03:18
למה?

01:58:08:13 01:58:04:07
הידיים נתפסות וזה ממש מעייף
כי הפרות נותנות הרבה חלב.

01:58:11:13 01:58:09:02
מרוב עייפות, עזבתי פרה
אחת באמצע החליבה

01:58:14:09 01:58:12:12
ולמחרת בבוקר היא דיממה מאוד.

01:58:18:02 01:58:15:19
אמרו לי שזה בגלל שלא
חלבתי אותה עד הסוף,

01:58:20:21 01:58:18:18
וזה היה נכון.
למה היא דיממה?

01:58:25:11 01:58:21:16
היה צריך לחלוב אותה עד הסוף.

01:58:28:12 01:58:25:16
הייתם חולבים אותה בידיים?
-כן, לא הייתה מכונה אז,

01:58:30:06 01:58:29:02
רק אחר כך הביאו מכונה.

01:58:33:24 01:58:30:24
מה לא עשינו, היו הרבה דברים.

01:58:35:13 01:58:34:03
כמה פרות היית חולב סה"כ?

01:58:38:14 01:58:36:08
כמה פרות חלבית?
-היו הרבה.

01:58:40:22 01:58:39:04
הכוונה היא ליום עבודה אחד?

01:58:44:21 01:58:41:00
היו הרבה עובדים
וחילקו אותן בינינו,

01:58:47:19 01:58:45:06
זה היה בין שתיים
לשלוש פרות לאיש.

01:58:54:12 01:58:49:14
לי הייתה פרה שקראו לה כושית.

01:58:59:05 01:58:55:08
היא הייתה פרה צעירה עם
פטמות כאלה קטנות,

01:59:00:12 01:58:59:12
היא לא הייתה בשלה עדיין,

01:59:05:13 01:59:01:01
כשאמרו לנו שאנחנו צריכים לחלוב,
נתנו לי לחלוב אותה.

01:59:11:10 01:59:10:08
אחר כך,

01:59:17:04 01:59:12:20
מכיוון שלא חלבתי אותה עד הסוף, היא דיממה
מאוד והסבירו לי שזו הייתה הסיבה.

01:59:19:22 01:59:18:19
זה מה שקרה.

01:59:24:03 01:59:20:05
היו עוד הרבה דברים,
כמו למשל מטעים.

01:59:26:17 01:59:24:18
היה מטע של תפוזים.

01:59:31:06 01:59:27:15
לימדו אותנו לעשות הכלאה, גם
היום אני יודע לעשות את זה.

01:59:32:15 01:59:31:11
מה זה הכלאת תפוזים?

01:59:37:05 01:59:33:02
התפוז לא צמח כתפוז סתם ככה.

01:59:44:19 01:59:38:10
היו שם אשכוליות, לימונים
וכו', ואז כשלקחנו את

01:59:48:20 01:59:45:16
האשכולית והתפוז ועשינו
הכלאה ביניהם,

01:59:51:20 01:59:49:04
נוצר בסוף התפוז.

01:59:57:22 01:59:52:15
על עץ אחד ניתן היה להצמיח
שניים-שלושה סוגים,

02:00:03:01 01:59:58:04
את הלימון, את התפוז ואת האשכוליות,
ניתן היה להצמיח על עץ אחד.

02:00:07:06 02:00:03:11
כשעושים הכלאה
וחותכים אחד מהם,

02:00:10:05 02:00:07:16
מוציאים ממנו את הניצנים

02:00:14:00 02:00:10:11
וכתוצאה מכך בסוף נוצר תפוז.

02:00:16:08 02:00:14:24
אני עוד מבין בזה קצת.

02:00:23:19 02:00:17:24
הרבה לפני שעלית, עוד כשהיית
ב"אסמרה" או ב"סרמלה",

02:00:28:19 02:00:24:10
מה סיפרו לך על ישראל
ומה ידעת?

02:00:33:18 02:00:32:22
זכורים לי

02:00:39:11 02:00:36:00

הוויכוחים שהיו להם בנושאי הדת,

02:00:44:24 02:00:40:09
אבל על ישראל ועל איך שהיא נראית
לא היה מי שייספר לנו.

02:00:46:16 02:00:45:09
איך דמיינתם אותה?

02:00:50:22 02:00:46:22
היינו יושבים מול חמישה
או שישה ק'סים,

02:00:53:06 02:00:51:11
אנחנו היינו שניים-עשר.

02:00:58:21 02:00:53:23
ישבנו איתם יחד בזמן
שהם התווכחו.

02:01:06:05 02:01:03:22
אחד מהם שאל שאלה כזאת:

02:01:11:18 02:01:07:11
"יש לו ארבע עיניים,
ארבע רגליים ושני ראשים,

02:01:15:22 02:01:12:03
האם אתה יודע מה זה?"

02:01:18:16 02:01:17:18
מי ששאל את זה היה רבי שמואל.

02:01:23:21 02:01:19:09
"איזה מן דבר זה," אמר אבה
גיט'ה, "אף פעם לא ראיתי חיה כזאת,

02:01:25:04 02:01:24:06
אין חיה כזאת."

02:01:33:07 02:01:29:07
היו שם כאלו קטעים, ואז
הוא קם חיבק ונישק אותו.

02:01:35:15 02:01:34:06
היה ביניהם ויכוח עמוק ורציני

02:01:37:11 02:01:36:14
ולכן

02:01:47:03 02:01:41:10
איך ישראל נראית, ומה היא השפה
המדוברת בה, לא אמרו לנו.

02:01:48:16 02:01:47:10
שום דבר?
-שום כלום.

02:01:51:17 02:01:48:17
עד שהגעתם לראשונה וראיתם
אותה, לא ידעתם?

02:01:56:01 02:01:51:22
כשהגעת, ראיתי שמה שאבא שלי
תיאר היה הרבה יותר מוגזם,

02:01:58:14 02:01:56:11
הוא תיאר ודיבר
על ירושלים הרבה.

02:02:01:02 02:01:58:16
זה מה שאני שואלת. מה בדיוק
הוא סיפר לך על ירושלים?

02:02:03:06 02:02:01:04
הוא סיפר איך אשקלון נראית.
-באמת?

02:02:05:04 02:02:03:08
בלי לראות אותה.

02:02:09:19 02:02:05:13
על אשקלון אמר שזה המקום
בו היה שמשון.

02:02:13:01 02:02:10:11
ומה עוד?

02:02:14:20 02:02:13:13
על ירושלים,

02:02:18:13 02:02:15:11
ועל חברון.

02:02:21:23 02:02:19:04
הוא סיפר על חברון ועל מערת המכפלה

02:02:25:18 02:02:22:13
הוא סיפר על המקומות
האלה כאילו שהיה שם פיזית,

02:02:31:15 02:02:27:01
וכשסיפרו לנו את כל זה כילדים
התמונות נצרבו במוחנו.

02:02:33:11 02:02:31:22
היה כיף לשמוע את זה,

02:02:37:22 02:02:34:07
לדוגמא כשישבו בבית
לשתות קפה ,

02:02:42:14 02:02:38:16
ביקשו שיהיה שקט כי "אבייה",
אבייה הוא הכינוי של אבי,

02:02:46:00 02:02:42:24
אחד השתיק את כולם ואמר "אבייה
אתה יכול לספר לנו על ירושלים?"

02:02:47:24 02:02:46:06
היינו יושבים בשקט, מרותקים
לסיפור שלו.

02:02:50:14 02:02:48:04
לישראל הגעתם 12 תלמידים.

02:02:54:17 02:02:51:05
איך הארץ נראתה בזמנו?

02:02:57:16 02:02:54:20
אפשר לומר שלא היה כלום.
-אני מתכוונת ב- 1949

02:03:00:21 02:02:57:24
כן, בארבעים ו... בעצם בחמישים וחמש
-אוקיי ב-55.

02:03:02:24 02:03:00:24
כי ב- 49 היינו עדיין ב"אסמרה",

02:03:05:08 02:03:03:00
התכוונתי ב-55 לאחר שעלינו.

02:03:06:15 02:03:05:15
איך הארץ נראתה?

02:03:11:22 02:03:06:18
ריקה לגמרי. באשקלון
היו כמה מעברות וזהו.

02:03:16:15 02:03:12:19
הלכנו לבאר שבע, אל המקום
הזה, איך זה נקרא,

02:03:20:13 02:03:17:13
לשבע הבארות שעל שמן
נקראת העיר - באר שבע.

02:03:22:16 02:03:21:06
נחפרו שבע בארות

02:03:27:12 02:03:23:03
כאשר בשביעית הם כרתו ברית, וקראו
למקום באר שבע בשל כך.

02:03:29:22 02:03:27:24
כשלקחו אותנו לראות
את הבארות הללו,

02:03:35:21 02:03:31:12
הכביש היה מאוד צר, בערך ככה,

02:03:38:08 02:03:36:03
ואמרו לנו לא לסטות מהשביל לצדדים

02:03:43:02 02:03:38:22
כי עלולים להימצא שם מוקשים
פעילים וצריך להיזהר.

02:03:46:02 02:03:43:08
הלכנו באמצע השביל כשאנחנו
נזהרים לא לסטות ממנו,

02:03:48:07 02:03:46:03
אבל העיר עצמה הייתה ריקה.

02:03:50:06 02:03:48:12
ובמקומות אחרים?
- גם בירושלים.

02:03:57:10 02:03:50:14
בדרום ובצפון, ומה עם ירושלים?
- בירושלים,

02:04:01:03 02:03:57:14
כדי לראות את הכותל המערבי,
הלכנו לקבר דוד.

02:04:06:18 02:04:01:10

עמדנו שם באחת הקומות
והראו לנו אותו מרחוק.

02:04:09:03 02:04:06:24
לא ניתן היה להתקרב
כי לא הייתה גישה.

02:04:12:01 02:04:09:22
מי שלט באזור בזמנו?
-הירדנים.

02:04:15:02 02:04:13:00
אמרת הירדנים?
-המקום היה בשליטת ירדן.

02:04:20:11 02:04:15:16
ככה זה היה, אבל לשאר המקומות
בירושלים כן הגענו.

02:04:26:10 02:04:20:17
כל אזור התחנה המרכזית ומרכז
העיר היו בשליטת ישראל,

02:04:30:11 02:04:26:22
אבל הכותל המערבי

02:04:33:17 02:04:30:19
היה בשליטה ירדנית ואף
אחד לא נכנס לשם.

02:04:39:19 02:04:34:10
הם זרקו שם את הזבל שלהם
כדי להעלים את זה.

02:04:45:06 02:04:40:15
אחר כך היהודים ניקו את האזור היטב,

02:04:47:18 02:04:45:12
והפכו אותו למקום בו אפשר להתפלל.

02:04:55:00 02:04:48:01
האזור אליו מגיעים אנשים היום
להתפלל היה מלא בזבל ובאבנים.

02:05:00:06 02:04:56:19
אז, בזמנו, לא היה שם כמעט כלום, אבל

02:05:04:23 02:05:01:08
אשקלון ובאר שבע עדיין לא היו ערים.

02:05:08:22 02:05:05:08
טיילנו בהרבה מקומות,

02:05:13:15 02:05:09:21
זה היה ככה סתם, אבל כל
איזו תקופה, אנשים הגיעו

02:05:18:24 02:05:13:21
התמקמו במקום כלשהו ומיד
הקימו ערים, בנו בתים וכו'.

02:05:21:24 02:05:19:24
זה פשוט לא ייאמן.

02:05:25:15 02:05:23:00
למשל, באזור ההוא,

02:05:29:09 02:05:27:21
איפה שהיינו, בפרדס חנה,

02:05:33:03 02:05:30:09
בעצם רעננה,

02:05:37:23 02:05:33:22
היה שם מגרש חול ריק.

02:05:45:00 02:05:39:09
בלילה הביאו קרוואנים, חיברו חשמל,
האירו ופתאום הייתה לנו עיר.

02:05:46:23 02:05:45:23
בתוך לילה אחד.

02:05:52:16 02:05:47:20
אנשים הגיעו, התיישבו פה, התיישבו
שם, וכך הרחיבו את הארץ.

02:05:54:18 02:05:53:03
במאבק קשה, לא סתם ככה.

02:05:57:23 02:05:55:11
אנחנו הגענו למקום כבר מוכן.

02:06:00:16 02:05:58:13
בימינו ניתן לבחור איפה לגור.

02:06:03:10 02:06:01:06
בזמנו, השירותים היו משותפים,

02:06:11:01 02:06:04:06

למשל באשקלון היו תימנים
שנישאו לאתיופיות

02:06:16:09 02:06:11:12
והיינו אצלם. השירותים הוצבו רחוק
וכל הישוב הגיע לשם.

02:06:17:14 02:06:16:19
זה היה בחוץ?

02:06:23:09 02:06:18:00
נבנה ביתן מיוחד. כולם עשו
בו שימוש והיה תור.

02:06:26:20 02:06:23:18
ככה זה היה, ממש לא ייאמן,

02:06:31:05 02:06:27:04
אבל היום הארץ כבר מפותחת,

02:06:33:00 02:06:32:00
שונה לגמרי,

02:06:36:02 02:06:33:24
אפילו מתחרה במדינות אחרות.

02:06:40:07 02:06:36:14
יש אפילו שיאמרו שהיא
מספר אחת בעולם.

02:06:42:11 02:06:40:18
מה היה ראש הממשלה בזמנו?

02:06:44:06 02:06:43:06
איפה? פה?

02:06:50:16 02:06:48:06
מי שהיה אז ראש הממשלה הוא בן גוריון.

02:06:52:05 02:06:50:20
זה היה בן גוריון?
כן-

02:06:57:03 02:06:52:11
היו אנשי ממשלה אחרים
וארגונים שפגשתם?

02:07:03:05 02:06:57:23
אתם כמשלחת נפגשתם עם ראש
הממשלה או עם ארגון אחר?

02:07:04:06 02:07:03:09
בטח.

02:07:09:23 02:07:04:13
למשל, היינו אצל יצחק בן צבי, נשיא
המדינה, היינו שם בני בית.

02:07:11:24 02:07:10:02
הוא ביקש שיביאו אותנו אליו.

02:07:17:18 02:07:12:23
ומה הייתם עושים?
-הלכנו יחד עם אנשי הסוכנות.

02:07:22:11 02:07:21:11
עכשיו,

02:07:29:13 02:07:23:08
כשהקיץ הגיע, כל התלמידים הלכו
לקרובי המשפחה שלהם.

02:07:31:19 02:07:30:02
אנחנו היינו היחידים שנשארו בפנימייה.

02:07:37:17 02:07:32:05
בזמן הזה אנחנו טיפלנו
במשק החי.

02:07:42:04 02:07:38:08
יום אחד קמנו והלכנו למשרדי
הסוכנות בירושלים

02:07:44:14 02:07:42:23
וביקשנו מהם לשלוח גם אותנו
לבקר את המשפחה.

02:07:46:04 02:07:45:03
לאן?

02:07:47:18 02:07:46:07
לאתיופיה.
-אוקיי.

02:07:50:13 02:07:48:08
אמרו להם שאי אפשר ששאר הילדים
ייצאו כי יש להם קרובים בארץ,

02:07:54:05 02:07:50:15
ובגלל שלנו אין משפחה, נישאר

לטפל בפרות.

02:08:00:06 02:07:55:17
הם אמרו לנו שבגלל שאנחנו כבר שם, אז
עלינו לבצע את המשימות האלה.

02:08:05:13 02:08:01:08
אחרי שאמרנו את זה הרגשנו
כל מיני דברים,

02:08:08:10 02:08:07:14
הרגשנו בדידות

02:08:14:06 02:08:09:02
כשראינו שכל הילדים הולכים
ומשארים אותנו לבד, זה העציב.

02:08:19:13 02:08:15:11
כל החדרים היו מבולגנים, התחושה
הייתה לא טובה כשהם הלכו.

02:08:21:10 02:08:20:03
זה מה שהיה.

02:08:24:18 02:08:22:04
זה אומר שהיו לכם געגועים
חזקים למשפחה?

02:08:27:15 02:08:25:20
התגעגעתם הרבה למשפחות שלכם?

02:08:29:00 02:08:28:10
לא.

02:08:31:02 02:08:29:03
לא הלכתם לאתיופיה?

02:08:33:24 02:08:31:07
בכלל לא,

02:08:38:04 02:08:35:01
לא רצינו אפילו לחזור לשם.

02:08:42:06 02:08:38:14
מה שכן רצינו זה שיביאו
את המשפחות שלנו לארץ,

02:08:43:13 02:08:42:13
אבל לחזור, בכלל לא.

02:08:46:18 02:08:43:24
ברגע שנכנסת לארץ הזאת,
לא רצית לצאת,

02:08:52:21 02:08:48:04
אז נשארנו כאן.

02:08:56:09 02:08:54:03
אחרי שלמדנו כאן,

02:09:01:10 02:08:59:04
חזרנו לאתיופיה.

02:09:06:16 02:09:03:09
איך הגעתם מ"אסמרה" לכאן?

02:09:08:10 02:09:07:19
באמצעות מטוס.

02:09:12:16 02:09:08:20
זה היה עם מטוס מ"אסמרה"?
-טסנו ל"עדן".

02:09:16:16 02:09:14:02
מאתיופיה הגענו ל"עדן".
-בתימן?

02:09:18:06 02:09:17:00
כן, בתימן.
-אוקיי.

02:09:23:11 02:09:18:24
נשארנו שם כשבועיים.
-בתימן?

02:09:26:14 02:09:23:13
זה היה בהוטל שנקרא "מרינה",
אני זוכר השם עד היום,

02:09:28:17 02:09:27:02
המלון הזה שייך ליהודי,

02:09:30:18 02:09:29:15
בעל המלון.
-אוקיי.

02:09:36:07 02:09:32:03
בכל השבועיים ששהינו שם, הוא לא
נתן לסוכנות לשלם אפילו אגורה.

02:09:41:05 02:09:37:24
הוא אמר להם שהכל עליו, האוכל, הכל.

02:09:44:03 02:09:42:04
היה אוכל בשרי.

02:09:50:06 02:09:45:20
היינו מאוד אחראיים, הקפדנו
מאוד לא לאכול בשר.

02:09:57:09 02:09:52:20
בהתחלה, אבא שלי...

02:10:01:23 02:09:59:01
היה גם את ק'ס ברהן ז"ל, שניהם נפטרו.

02:10:07:19 02:10:03:13
זה היה בבית שלנו, ישבנו לשתות
קפה, ישבתי והקשבתי

02:10:09:16 02:10:08:14
והוא פנה אליו, ק'ס ברהן,

02:10:12:16 02:10:11:09
"ברגע שתהיו שם,

02:10:17:02 02:10:15:23
הם יאמרו לך 'תאכל בשר',"

02:10:24:18 02:10:20:22
וברגע שיגידו לך את זה,
תסרב ותעמוד על שלך.

02:10:31:23 02:10:28:05
כמו שהוא אמר, זה היה בשישי בערב,

02:10:39:12 02:10:34:09
הוא שרף את הכבד, בישל
אותו יחד עם גרגירי דגן

02:10:41:02 02:10:40:01
והגיש להם לאכול.

02:10:43:07 02:10:41:10
הוא שאל: "מה זה?" אמר לו: "בשר."
הוא אומר "אני לא אוכל את זה."

02:10:45:12 02:10:43:22
הק'ס שהיה שם גם
אמר שלא נאכל.

02:10:47:16 02:10:45:21
"למה לא? זה אוכל כשר."

02:10:49:01 02:10:48:13
אמרנו "לא אוכלים"

02:10:55:21 02:10:50:14
ורבי שמואל התעצבן על זה.

02:11:01:05 02:10:57:19
יום ראשון לפנות בוקר,
הוא קם ואמר "בואו נלך

02:11:05:08 02:11:01:17
לבית מטבחים, למשחטה, ב'אסמרה'",

02:11:07:16 02:11:06:01
מקום מיוחד שמיועד לשחיטה יהודית.

02:11:10:06 02:11:09:09
הוא לקח אותם לשם

02:11:14:08 02:11:12:12
והק'סים הראו לו איך צריכה
להתבצע שחיטה.

02:11:18:16 02:11:17:06
"ככה אנחנו שוחטים"

02:11:22:07 02:11:20:02
הוא לקח אותם לשם, הוא
הראה להם הכל

02:11:28:21 02:11:22:19
ונתן להם סכין, סכין
אחת לכל הק'סים.

02:11:30:20 02:11:29:02
אני זוכר הריב ביניהם,

02:11:36:01 02:11:32:13
ואז, אחרי שהם חזרו משם עם הסכין,

02:11:39:03 02:11:37:23
הם התחילו לאכול בשר,

02:11:46:07 02:11:44:00
ואז גם אנחנו על בסיס זה.

02:11:51:12 02:11:46:19
עכשיו "עדן" ותימן נמצאות זו לצד
זו, רק גשר מפריד ביניהן.

02:11:56:17 02:11:52:19
התימנים אמרו לנו
לבוא לבקר אותם.

02:11:59:08 02:11:57:01
הם באו במוצ"ש ולקחו אותנו.

02:12:02:20 02:12:00:01
הם הגישו לנו עוף ואמרו לנו לאכול.

02:12:05:21 02:12:02:22
לא אכלנו את זה כי לא
ידענו מי שחט ואיך.

02:12:11:16 02:12:07:05
הם היו כל כך המומים שהם קראו
לאחרים לבוא ולשמוע מה טענו.

02:12:15:22 02:12:12:16
אחרי ששהינו שם כשבועיים,

02:12:22:04 02:12:16:16
מטוס של אל על הגיע,
טסנו ונחתנו בישראל.

02:12:24:22 02:12:22:08
וככה דרך תימן הגעת לישראל?
כן.

02:12:28:18 02:12:26:04
מתימן הגענו ישירות לישראל.

02:12:33:19 02:12:31:13
כמה שנים למדתם בישראל?

02:12:38:24 02:12:35:24
פחות מארבע שנים, אולי
ארבע שנים בעצם.

02:12:40:18 02:12:39:03
אחרי שמלאו ארבע שנים?

02:12:42:07 02:12:41:07
אחר כך,

02:12:50:07 02:12:46:01

אמרו לנו שאנחנו חוזרים
לאתיופיה כדי ללמד,

02:12:54:04 02:12:51:02
"אתם צריכים ללכת כדי
להוציא את הקהילה שלכם."

02:12:57:03 02:12:56:05
באותו הזמן,

02:13:03:18 02:12:59:21
לא היה לאף אחד רצון לחזור,

02:13:09:00 02:13:04:16
אבל בגלל שמר יונה בוגלה
היה שם לבדו,

02:13:12:07 02:13:09:13
אמרו לנו שאנחנו חייבים
ללכת כדי לעזור לו.

02:13:17:21 02:13:16:10
יצחק בן צבי היה שם.

02:13:24:03 02:13:20:00
הוא חייב אותנו לחזור
לקהילה שלנו

02:13:29:20 02:13:26:08
כי אלה שהיו כאן לפנינו,

02:13:34:01 02:13:31:06
במקום לחזור לשם ולעזור לקהילה,

02:13:37:23 02:13:34:14
בחרו לחזור ולעבוד במשרות
ממשלתיות באתיופיה.

02:13:40:09 02:13:38:05
הוא הוסיף שהוא מקווה
מאוד שלא נעשה כך.

02:13:45:22 02:13:42:01
חזרנו חזרה כמשלחת עם משימה,

02:13:52:05 02:13:48:22
הגענו אפילו למלך היילה סלאסי,

02:13:54:16 02:13:53:16
והוא אמר לנו

02:13:57:17 02:13:56:17
"הנה לכם לנדרוור",

02:14:00:07 02:13:59:04
לנדרוור זה סוג של רכב,

02:14:02:13 02:14:00:22
"לכל אחד מכם יש נהג,

02:14:05:16 02:14:03:06
הנה אני נותן לכם את הלנדרוור,

02:14:07:11 02:14:06:07
באו תעבדו אצלי,

02:14:12:18 02:14:08:03
כי הלימודים שרכשתם יכולים
לעזור מאוד לארץ שלי".

02:14:17:09 02:14:14:03
אמרנו לו "תודה, אבל יש לנו קהילה
מדוכאת שצריך לעזור לה".

02:14:19:19 02:14:18:06
תארי לעצמך לומר את זה למלך.

02:14:22:10 02:14:20:22
באמת הייתם אצל המלך?

02:14:25:11 02:14:22:24
הייתם בבית של המלך?

02:14:27:16 02:14:25:13
זה מה שאני מספר, היינו
שם ודיברנו אתו.

02:14:30:18 02:14:28:06
אמרנו לו שיש לנו קהילה מדוכאת
שצריך לעזור לה.

02:14:37:07 02:14:34:17
הוא אמר שהוא לא מבין את
עניין הקהילה שלנו.

02:14:42:01 02:14:38:13
שאלנו את עצמנו מה עם האיש הזה,

02:14:46:19 02:14:44:04
והמלך שאל אם יש עלינו ממונה.

ענינו שכן.

02:14:49:21 02:14:47:15
הוא שאל מי זה. ענינו שמר יונה
בוגלה ושהוא נמצא בחוץ.

02:14:51:01 02:14:50:09
הוא ביקש שיקראו לו.

02:14:54:09 02:14:52:23
יונה נכנס והמלך אמר לו

02:15:00:08 02:14:55:10
"על האדמה של מי אתה עומד כשאתה
אומר שתבנה בית ספר?"

02:15:06:02 02:15:03:07
הוא השיב, "סלח לי, הוד מלכותך,
אבל אנחנו נסתדר איתך."

02:15:09:06 02:15:07:13
סלאסי שתק ולא ענה לו חזרה.

02:15:12:01 02:15:10:04
רגע לפני שיצאנו ממנו, הוא
אמר "תשמעו,

02:15:15:03 02:15:12:15
אני בסה"כ רציתי לדאוג לכם כאבא,

02:15:19:06 02:15:15:18
אבל אם אחר כך תתחרטו
ותבקשו לעבוד אצלי,

02:15:20:16 02:15:19:16
לא תתקבלו."

02:15:25:13 02:15:22:06
הוא היה כזה חד.
- זה לא כבוד גדול?

02:15:28:18 02:15:26:00
זה כבוד גדול.
- ועוד איך.

02:15:30:10 02:15:29:20
מאוד.

02:15:34:04 02:15:32:07
תחשבי אילו משרות

טובות יכולנו לקבל,

02:15:39:02 02:15:35:13
יכולנו להיות שרים או משהו,
אם לא היינו מסרבים.

02:15:43:06 02:15:39:20
לאחר מכן, עברנו ישר לצרות
של הקהילה,

02:15:51:01 02:15:49:19
הלכנו אל הקהילה.

02:15:54:22 02:15:51:15
שמרו עלינו עם נשקים
כי רצו להרוג אותנו.

02:15:55:19 02:15:55:06
איפה?

02:15:59:05 02:15:55:23
כשחזרנו ל"אמבובר".

02:16:01:02 02:15:59:09
הלכתם ל"אמבובר"?
-כן, הלכנו לשם.

02:16:05:21 02:16:01:18
הלכנו ל"אמבובר" ומיד
התחלנו לבנות בתי ספר.

02:16:10:11 02:16:06:11
כל הקהילה, מקטן ועד גדול,
הגיעו בהמוניהם כדי ללמוד.

02:16:15:19 02:16:11:04
הגעגועים והכמיהה שהיו
לאנשים לירושלים,

02:16:23:12 02:16:16:12
לא יודע איך לומר, נחרתו בנפשם,
בגופם, בליבם, בכל מאודם.

02:16:26:13 02:16:24:12
הם שאלו איך היה בירושלים?

02:16:28:00 02:16:27:00
"גן עדן", ענינו.

02:16:32:06 02:16:28:17

ומה בסה"כ ראינו שם? רק את הפנימייה,
ולא יצאנו לראות עוד.

02:16:36:24 02:16:33:02
אמרנו להם שזו באמת
ארץ זבת חלב ודבש.

02:16:39:11 02:16:38:03
כשהם שמעו את זה,

02:16:43:19 02:16:39:20
הרבה מהם העבירו את החורף
בלי לחרוש ולעבד את האדמה,

02:16:45:09 02:16:43:22
כי חשבו שאוטוטו הם עולים לישראל.

02:16:46:12 02:16:45:11
באמת?
-באמת.

02:16:52:01 02:16:47:22
אבל הלימודים המשיכו
וזה הלך וגדל.

02:16:58:12 02:16:53:06
זה המשיך לגדול ומר
יונה בוגאלה גם היה שם.

02:17:03:05 02:16:58:20
הוא הגיע אחרי שהוא חזר מ"אסמרה".
אחרי שחזר משם,

02:17:10:07 02:17:04:06
פנימייה שהייתה בניהולו נשרפה.

02:17:12:10 02:17:10:21
זו הייתה בעיה מאוד קשה.
- מי שרף?

02:17:14:05 02:17:12:21
אני לא יודע מי שרף את הפנימייה

02:17:16:19 02:17:14:19
אבל היא פשוט נשרפה.
-כמה בתי ספר הקמתם?

02:17:19:05 02:17:17:09
כמה בתי ספר בניתם?

02:17:24:07 02:17:19:11
מספר בתי הספר, עם הזמן,
הלך וגדל עד שהגיע ל- 27.

02:17:26:14 02:17:24:14
מפוזרים במקומות שונים?

02:17:30:12 02:17:26:16
בכל מיני מקומות אם זה ב"ווגרה"....
בהרבה מקומות

02:17:32:24 02:17:30:14
בניתם אותם במו ידיכם?
-ברור, מי נראה לך.

02:17:33:21 02:17:33:03
במו ידיכם?

02:17:36:23 02:17:34:00
אנחנו התחלנו ואז
קמו ובאו ארגונים,

02:17:43:16 02:17:37:06
כמו "אורט" וארגון שנקרא
"פלשה אסוסיישאן".

02:17:47:08 02:17:43:20
האחרונים שהצטרפו היו רשת "אורט",

02:17:51:04 02:17:47:16
שעזרה לנו הרבה,

02:17:53:10 02:17:51:12
בסופו של דבר, כל אלה
היו ארגונים ישראלים.

02:17:59:15 02:17:55:08
הסוכנות, "אורט"
וגם "פלשה אסוסיישאן". ,

02:18:03:14 02:18:00:04
היה עוד ארגון שנקרא "איכה".
כל אלה היו גוף אחד.

02:18:06:01 02:18:05:01
מה ההרגשה?

02:18:09:06 02:18:07:03
מה הרגשתם?

02:18:13:13 02:18:09:15
בזמן שבניתם את בתי הספר וגם
כשחזרתם לאתיופיה לעזור לקהילה,

02:18:15:19 02:18:13:17
מה הרגשתם?

02:18:18:03 02:18:16:23
ההרגשה?
כן

02:18:26:10 02:18:18:17
המטרה שלנו? המטרה שלנו
הייתה להעלות אותם לישראל,

02:18:31:21 02:18:28:06
אבל שמרנו על זה בסוד ולא חשפנו.

02:18:36:14 02:18:34:09
המטרה שסימנו הייתה תמיד אתנו,

02:18:40:00 02:18:38:03
דאגנו שאנשים לא יתפזרו

02:18:45:12 02:18:40:18
וגם שמרנו שלא יעזבו
את הדת ויתבוללו.

02:18:48:06 02:18:45:16
לצורך זה, הצבנו ק'סים
בכל אזור.

02:18:51:01 02:18:48:21
אני הייתי אחראי על כל הק'סים,

02:18:55:16 02:18:52:09
הייתי זה ששיבץ אותם לתפקיד
או קורא להם לסדר כשצריך.

02:19:01:17 02:18:56:19
הרבה מהק'סים שנמצאים
פה היום, קיבלו כסף ממני.

02:19:06:21 02:19:03:24
זה התפקיד שניתן לי והייתי
צריך לבצע את זה.

02:19:13:16 02:19:07:13
לאחר מכן, כשהממשלה התחילה
לפקח עלינו, הרבה מחבריי נעצרו.

02:19:17:04 02:19:14:22
עצרו את גדליה ואת אספה,

02:19:22:16 02:19:17:17
את אסנך'או סנדק'ה ותדסה ביוך.

02:19:27:00 02:19:23:16
האשימו אותם בריגול למען ישראל,

02:19:31:10 02:19:27:11
אמרו להם שהם מואשמים
בהוצאת מידע מאתיופיה.

02:19:34:01 02:19:31:13
זה קרה בתקופתו של היילה
סלאסי או מישהו אחר?

02:19:38:08 02:19:34:08
מי היה בשלטון באותה תקופה?
-מנגיסטו היילי מרים.

02:19:41:03 02:19:38:18
זה קרה אחרי
שמנגיסטו עלה לשלטון.

02:19:43:07 02:19:41:19
זה היה מנגיסטו היילי מריים.

02:19:48:01 02:19:43:20
אחרי שהוא עלה צצו הרבה בעיות.

02:19:54:07 02:19:48:20
אבל כמו שאומרים אצלנו,
הצלחתי להימלט משם בשן ועין.

02:19:57:23 02:19:55:02
איך הצלחת לברוח בזמן
שהחברים שלך נעצרו?

02:20:00:13 02:19:58:02
עצרו אותם ותוך כדי חיפשו אותי.

02:20:04:17 02:20:01:19
הם חיפשו אחריי ואיזו פעם

02:20:08:03 02:20:06:10
ביקשתי רחמים ונכנסתי.

02:20:10:22 02:20:09:14

שהייתי שם בערך שנה.

02:20:13:07 02:20:11:17
כשאתה אומר "רחמים", למה הכוונה?

02:20:15:21 02:20:14:05
כאילו,

02:20:21:09 02:20:16:22
כמו אדם שבגד ועשה דברים
לא טובים נגד אתיופיה,

02:20:29:01 02:20:21:19
ביקשתי סליחה. לא הייתי משהו
כמו שבועיים בבית ספר.

02:20:30:13 02:20:29:24
אוקיי.

02:20:31:24 02:20:30:17
זו הייתה בעיה.

02:20:35:04 02:20:32:05
זאת אומרת ביקשת סליחה
על דברים שלא עשית?

02:20:38:11 02:20:35:20
השלטונות נתנו לי שם,

02:20:41:22 02:20:39:03
לא אמרתי שביצעתי עבירה
כזאת או אחרת,

02:20:44:03 02:20:42:09
רק ביקשתי מהם רחמים

02:20:47:09 02:20:44:09
בטענה שלא הייתי בבית
הספר כבר שבועיים,

02:20:49:15 02:20:48:07
אמרתי רק את זה.

02:20:52:14 02:20:51:10
ואז הם אמרו,

02:20:54:12 02:20:53:12
יום אחד,

02:20:58:15 02:20:56:07

הוא נתן לי פתק מעבר

02:21:05:05 02:21:00:01

שאלתי את עצמי מה זה הפתק הזה? הוא רוצה להסגיר אותי? מה הקשר בין הרחמים לפתק?

02:21:07:10 02:21:05:14

שמרתי את זה לעצמי
בלי לדבר עם איש וחזרתי.

02:21:10:06 02:21:07:23

חזרתי אל מאיפה שבאתי והתיישבתי

02:21:12:13 02:21:11:01

בחזרה בהרים.

02:21:15:22 02:21:13:07

לאחר שבוע שבתי אליו,

02:21:18:02 02:21:16:14

באתי חזרה למושל,

02:21:20:12 02:21:19:12

שמו היה סייפו,

02:21:24:03 02:21:20:18

ביקשתי מהמפקד סייפו הגנה מלאה.

02:21:29:07 02:21:25:24

הוא אמר שהוא לא מבין את
הבקשה שלי להגנה מלאה.

02:21:34:21 02:21:29:20

"אדון אברהם קהתי עשה דברים
כאלה ואחרים, ביצע עבירות,"

02:21:37:02 02:21:35:10

הוא כתב שעשיתי עבירות,

02:21:39:23 02:21:37:08

אבל מכיוון שהוא ביקש רחמים

02:21:42:23 02:21:40:02

בשם ארגון החקלאים והמועצות,

02:21:47:16 02:21:43:06

אני פונה לשבע המועצות להתערב בעניין
שלו, הוא רשם ונתן לי את זה.

02:21:53:14 02:21:49:16

אחרי קבלת המכתב הזה, נרגעתי
והלכתי לישון בבית שלי

02:21:58:04 02:21:54:07
אבל בניסיון הראשון ידעתי שזה
מסמך שיכול להסגיר אותי,

02:22:03:06 02:21:58:17
עם פתק המעבר לא יכולתי להיכנס כי
ידעתי שעוד מחפשים אותי ב"גונדר",

02:22:07:03 02:22:04:02
וברגע שהלכתי עם המסמך הזה,

02:22:14:01 02:22:08:11
רצו לעצור אותי, אבל נאמר
להם שיש לו מסמך הגנה

02:22:20:24 02:22:15:04
ואחרי זה כבר כל החברים
החיילים וכל הפעילים,

02:22:25:01 02:22:22:01
היינו נפגשים ושותים אלכוהול.
זה היה משהו אחר.

02:22:27:13 02:22:26:17
אחר כך,

02:22:30:06 02:22:28:16
החזקתי ככה בערך שנה

02:22:35:06 02:22:33:09
כמובן שגם היו...

02:22:39:11 02:22:36:18
עבודות. עבדנו הרבה תוך כדי

02:22:47:07 02:22:40:09
כאשר בעלייה הראשונה, אני וגדליה
לקחנו חלק ודאגנו לשלוח את העולים.

02:22:53:23 02:22:49:11
בעלייה הזאת היו ק'ס
ברהן, אלעזר מוצ'ה,

02:22:59:17 02:22:55:06
יוסף דוויט עם רעייתו, הוא עצמו
כבר היה בישראל לפני,

02:23:07:16 02:23:00:05
זה היה המסע הראשון, הם היו העולים
הראשונים שהגיעו לארץ באופן חוקי.

02:23:14:11 02:23:09:01
אחרי שהם עלו, למחרת, הופיע בעיתון

02:23:19:21 02:23:15:06
"הפלשים מאתיופיה", בזמנו
כינו אותנו פלאשים,

02:23:22:20 02:23:20:12
שהעלו אותם תמורת כלי נשק.

02:23:27:01 02:23:23:11
ברגע שמנגיסטו היילי המריים שמע
על הפרסום הזה, הוא סגר את היציאה.

02:23:32:08 02:23:27:18
היה אישור ל-50 משפחות שמתוכם
רק שלושה משפחות עלו.

02:23:40:11 02:23:34:11
אחרי שסגר לנו את היציאה,
חיפשנו דרכי יציאה אחרות.

02:23:45:13 02:23:41:11
ניסינו להוציא אנשים דרך "ויילה",
גבול קניה, אבל הם נתפסו ונעצרו.

02:23:52:24 02:23:46:12
אחר כך, מצאנו יציאה דרך גבול
סודן והמון משפחות יצאו משם.

02:23:57:14 02:23:53:04
בניתם בתי ספר ועזרתם הרבה לקהילה,
מי שילם לכם על כל זה?

02:24:00:22 02:23:58:02
מי ששילם לנו משכורת היא
הסוכנות היהודית,

02:24:03:09 02:24:01:19
אבל, לגבי תשלום המשכורות,

02:24:10:18 02:24:05:04
לא שילמו לנו בדיוק כמו
לשאר המורים האתיופים.

02:24:19:11 02:24:11:20

הדבר המדהים הוא שבהתחלה
נתנו לנו בין 15 ל-25 ביר,

02:24:24:01 02:24:20:18
וזה קרה אחרי שלושה
או ארבעה חודשים

02:24:28:01 02:24:25:06
שאלנו מה זה, והם אמרו שאלו דמי כיס,

02:24:31:06 02:24:28:21
מגבת אחת וסבון אחד.

02:24:35:16 02:24:32:01
דמי הכיס שציינתי,

02:24:36:15 02:24:35:20
זה היה 15 ביר,

02:24:39:19 02:24:37:07
שאלנו שוב מה זה, והשיבו לנו
שאלו דמי כיס,

02:24:46:00 02:24:40:24
ואז אמרנו אחד לשני, מכיוון שהיינו
יחד, שזו כנראה המשכורת שלנו.

02:24:52:00 02:24:46:13
אם כך הדבר, "בואו נשכח מהתקוות ונתחיל
לעבוד". למרבה המזל היו לנו משפחות.

02:24:56:20 02:24:52:07
ההורים שלנו היו שם, כך שגרנו אצלם,

02:25:01:23 02:24:57:14
ובמקום שנתמוך בהן, הפכנו
לנתמכים על ידן.

02:25:06:14 02:25:02:21
הנעליים והבגדים שלנו היו בלויים
כי לא היה לנו איך לקנות,

02:25:14:01 02:25:09:16
אבל יחד עם המאבק הזה
עדיין התכתבנו

02:25:20:20 02:25:14:13
למרות שהיו אזהרות שלא להתכתב
עמנו או ליצור איתנו קשר כלשהו

02:25:23:21 02:25:22:16
שלא היינו מודעים אליהן,

02:25:28:12 02:25:25:03
אלה מלכודת ששמו לנו

02:25:31:11 02:25:29:16
וזה היה מאוד מסוכן.

02:25:40:03 02:25:33:14
לא יודע איך להסביר את זה, כשאני חושב
על זה עכשיו, לדעתי, הם גם לא רצו שנעלה,

02:25:47:07 02:25:40:23
ורק בעזרת אלוהים הגענו לכאן, רק
בגלל שזו הייתה התוכנית של אלוהים,

02:25:51:09 02:25:48:06
כמו שכתוב, "וקיבצתי אתכם
בארבע כנפות הארץ".

02:25:55:10 02:25:52:15
לא סתם אנשים יצאו למסע
כשהם צולעים וגוררים רגלים,

02:25:58:12 02:25:55:19
תינוקות זקנים, כולם.

02:26:04:04 02:25:58:22
הכרתי הרבה אנשים שמתו מצמא,

02:26:06:16 02:26:04:18
חבר'ה צעירים שהחיים עוד לפניהם

02:26:14:11 02:26:08:14
אבל אם כל זה היה נעשה בצורה
מסודרת ומאורגנת,

02:26:19:21 02:26:14:21
כל האנשים האלה לא היו מתים
ויכלו לעלות בשלום. עם זאת,

02:26:28:07 02:26:20:24
נאבקנו והתאמצנו ואנחנו רואים עכשיו
את התמורה למאמץ הזה,

02:26:30:06 02:26:29:06
זה נשא פירות,

02:26:35:11 02:26:31:05

ההתחייבות שלקחנו עלינו
לא הייתה לשווא.

02:26:39:17 02:26:37:23
מי היה המנהיג שלכם בזמנו?

02:26:42:14 02:26:40:04
מר יונה בוגלה.
-איך הוא היה?

02:26:46:12 02:26:43:01
מר יונה היה אדם דגול, אדם מאוד טוב.

02:26:49:06 02:26:47:08
הוא נהג בנו כמו בני משפחה.

02:26:52:16 02:26:49:08
כן, חיינו בטוב ובשלום.

02:26:57:20 02:26:53:02
הוא הגיע לראות מה קורה והיינו
מקבלים אותו.

02:27:02:20 02:27:00:24
לגבי בית הספר שנבנה?

02:27:05:00 02:27:03:08
בתי הספר שבניתם,

02:27:08:01 02:27:05:16
מי למד שם?

02:27:13:14 02:27:09:15
כולם, לא היה דבר כזה נוצרי או
מוסלמי או יהודי. כולם ביחד,

02:27:15:10 02:27:14:03
פשוט יחד.

02:27:22:16 02:27:15:19
לא הפלינו אף אחד. לימדנו
אותם גם עברית ב"אמבובר",

02:27:26:09 02:27:23:20
היו הרבה מהם, ואף כאלה
שעלו לארץ.

02:27:31:15 02:27:27:06
חלק מהנוצרים שלימדנו שם
התחתנו עם יהודיות ועלו לכאן,

02:27:35:08 02:27:33:01
ועד היום הם מברכים את ישראל,

02:27:40:16 02:27:36:23
ככה שבעניין הזה לא הפרדנו.

02:27:45:19 02:27:41:09
בנוגע ללימודים, לא אמרנו לאיש לצאת
בגלל שהתקיים שיעור בעברית.

02:27:50:20 02:27:46:05
גם כשהיו גם שיעורי דת,
קראנו לזה שיעורי מוסר,

02:27:53:00 02:27:51:06
גם בזמן שלימדנו את זה,

02:27:57:07 02:27:53:23
לא הוצאנו איש בגלל שאלו שיעורי
דת. הם נשארו ללמוד אתנו יחד,

02:27:59:18 02:27:57:24
כולם למדו יחד.

02:28:01:14 02:28:00:00
ואיך היו יחסי השכנות?

02:28:08:03 02:28:02:08
לא עם השכנים היהודים אלא עם
השכנים האחרים שחיים בסביבה,

02:28:10:24 02:28:09:04
איך היו היחסים?

02:28:17:05 02:28:11:05
חיינו בטוב ובשלום באזור שלנו. חיינו
איתם בשלום וביחסי כבוד הדדי,

02:28:22:21 02:28:17:24
נוצרים ויהודים ביחד, ואפילו
הזמנו זה את זה לאירועים.

02:28:28:09 02:28:23:10
הם דאגו שיהיה לנו אוכל כשר, בנפרד
משלהם, עם כלים חדשים,

02:28:32:17 02:28:29:01
כי הם ידעו שאסור לנו
לאכול בכלים שלהם.

02:28:35:24 02:28:32:24
כלי החרס היו חדשים,
הכל היה חדש ובנפרד,

02:28:37:19 02:28:36:09
ככה הגישו לנו,

02:28:43:15 02:28:40:07
וכאשר הם באו אלינו, אז אותו
הדבר, נתנו להם בנפרד.

02:28:49:07 02:28:44:00
חיינו איתם בשכנות טובה
וביחסי כבוד הדדי,

02:28:54:19 02:28:49:24
אבל בהתחלה, כשרק חזרנו
מישראל, עשו לנו בעיות.

02:29:00:01 02:28:55:07
אמרנו להם שאנחנו רוצים לנקות את
דרכי תחבורה ואסרו עלינו, לא נתנו לנו.

02:29:02:06 02:29:01:07
למה לא נתנו לכם?

02:29:07:05 02:29:03:06
בטענה שהאדמה היא רכוש שהורש
להם, ולכן לא נוכל לגעת בה.

02:29:13:21 02:29:08:11
הם טענו זאת והקשו עלינו מאוד,

02:29:16:13 02:29:14:05
אבל אחר כך, בהדרגתיות,
הם הבינו את הדברים.

02:29:23:24 02:29:18:15
כשבנו קופת חולים, הם אלה שבאו
לקבל טיפול רפואי בחינם.

02:29:29:12 02:29:24:11
הם באו בהמוניהם לקבל טיפול
רפואי ולקבל תרופות מישראל.

02:29:36:20 02:29:30:11
אפילו כלי הרפואה היו שונים, מה שלא
היה בעיר, ב"גונדר", היה בכפרים,

02:29:40:24 02:29:38:17
והיו שם גם רופאים מעולים.
לאחד מהם קראו ד"ר דן,

02:29:44:21 02:29:42:20
היו שם רופאים ממש טובים,

02:29:48:04 02:29:46:05
הם עברו בין הכפרים,

02:29:54:14 02:29:51:01
יילדו את הנשים וטיפלו בחולים.

02:29:57:10 02:29:55:09
הם היו כאלה רופאים טובים.

02:30:01:23 02:29:58:23
הרופאים האלה...

02:30:06:12 02:30:02:11
ואיך הרופאים האלה בכלל
הגיעו מלכתחילה?

02:30:13:07 02:30:09:10
יום אחד הגיע משהו, פרנג',
בשם פרופסור בן טוויץ'

02:30:19:20 02:30:17:16
בשביל לעשות את הדברים שלו.

02:30:24:22 02:30:21:01
היה ק'ס מאוד מכובד
בשם ק'ס ברהן ז"ל

02:30:33:01 02:30:28:05
הרכב של הפרופ' נתקע באמצע הדרך,
בעלייה לכיוון "אמבובר",

02:30:36:00 02:30:33:20
וברגע ששמעו על זה בכפר
על שפרנג' הגיע,

02:30:39:22 02:30:36:12
אנשים התחילו להתאסף, בעיקר
ילדים, כדי לראות אותו.

02:30:41:22 02:30:40:08
כולנו הלכנו לראות.

02:30:46:04 02:30:45:06

הק'ס אמר לו:

02:30:51:21 02:30:47:19

"פרופסור, יש דבר אחד
שאני רוצה לבקש ממך

02:30:56:10 02:30:53:08

וזה לא כסף, גם לא בגדים.

02:31:04:02 02:30:59:03

מה שאני מבקש ממך זה
שתשלח לנו רופאים

02:31:11:05 02:31:05:17

כי התינוקות שלנו מתים ונשים
הרות מתות במפתיע".

02:31:18:06 02:31:13:08

בגלל מספר הרופאים בקהילה
שלנו שהולך ומצטמצם.

02:31:20:23 02:31:19:06

הפרופסור שאל: "זה מה שאתם צריכים?"
והק'ס השיב: "כן".

02:31:24:24 02:31:22:02

הוא אמר לו "בסדר". נדמה לי שזה
קרה בדיוק בסוף השנה,

02:31:27:20 02:31:25:24

ואז הוא שלח לנו את ד"ר דני.

02:31:34:14 02:31:29:20

הוא היה אדם פשוט שאין לתאר,
הוא לימד את הילדים

02:31:36:17 02:31:34:23

והפך אותם לעובדים שלו.

02:31:43:15 02:31:38:08

אין מישהו שיוכל להשתוות לק'ס.
כשהוא הגיע לארץ, הוא נפטר.

02:31:52:18 02:31:45:03

הוא היה אדם ממש טוב וכך בעצם
הוא הביא לכך שיהיו רופאים,

02:31:56:03 02:31:53:16

ואפילו הביא רופאים
לעוד שלושה מקומות.

02:32:02:12 02:31:56:23
אחד ב"גדבייה", השני ב"ט'דה",
וכמובן שב"אמבובר" שהייתה הבסיס.

02:32:06:13 02:32:03:08
כך, הוא דאג לסדר את
המקומות שבהם עבדו.

02:32:09:02 02:32:07:12
יכול להיות שהיו עוד שאני לא מכיר.

02:32:12:11 02:32:09:05
מה היה הדבר שאתה הכי
זוכר לגבי החיים באתיופיה?

02:32:18:00 02:32:13:03
אני הכי זוכר את האחדות של האנשים.

02:32:24:18 02:32:19:21
אחדות, ערבות, געגועים,

02:32:31:18 02:32:26:10
אלה חסרים לנו, וגם הכבוד
ההדדי. כל אלה ועוד חסרים לנו,

02:32:37:00 02:32:33:22
אפילו כשהיינו נפרדים ליום אחד,
התגעגענו אחד לשני,

02:32:41:06 02:32:38:20
ולאיך שנהגנו לאכול ולשתות יחד.

02:32:44:18 02:32:42:02
באתיופיה אנשים לא אכלו לבד,

02:32:50:10 02:32:45:23
גם אם היה גרגיר חומוס אחד, היו חולקים אותו,
ומהביס האחרון היו נותנים חצי.

02:32:53:16 02:32:51:18
כל הדברים האלה זכורים לי.

02:32:58:17 02:32:54:09
מה שחסר לנו בארץ אלו הדברים האלה.

02:33:07:21 02:32:59:09
איפה הכבוד שהיה? הצעירים
בארץ לא מכבדים את הגדולים.

02:33:12:05 02:33:08:21
באתיופיה, אם מישהו מבוגר הגיע,
הצעיר קם לכבודו,

02:33:15:24 02:33:12:23
וכשהלכת לאנשהו

02:33:21:14 02:33:17:01
וראית בדרך אדם מבוגר בדרכו, היית
עוצר ונותן לו לעבור תוך ברכת שלום.

02:33:24:15 02:33:22:13
בנושא הזה עוד איכשהו אפשר
להבליג כי בארץ נוסעים ברכבים,

02:33:29:04 02:33:25:00
אבל האחדות שהייתה בינינו
ורוח הדברים שהיו,

02:33:36:18 02:33:29:10
האהבה שהייתה בינינו, הכבוד וההבנות
שהיו, כל אלה נשארו שם.

02:33:43:13 02:33:37:15
התמונה הזאת היא תמונה של לפני המסע
הראשון שלנו כשעוד למדנו ב"אסמרה".

02:33:48:03 02:33:44:08
צילמו אותנו לפני שעלינו לארץ.

02:34:01:02 02:33:52:21
התמונה השנייה היא עם נשיא
מדינת ישראל יצחק בן צבי.

02:34:05:08 02:34:02:04
הוא ביקש והשביע אותנו
לחזור ולעזור לקהילה,

02:34:10:14 02:34:08:00
והתמונה הזו היא לפני שנפרדנו ממנו.